

BIBLIOTEKA SEJMOWA

KONSTYTUCJE ŚWIATA

KONSTYTUCJA
Federacji Rosyjskiej

КОНСТИТУЦИЯ
РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИИ

Tłumaczenie z języka rosyjskiego
Zbigniew Cywiński, Andrzej Kubik

Wstęp
Wiesław Staśkiewicz

WYDAWNICTWO SEJMOWE

Warszawa 2022

Seria: Konstytucje Świata

Redaktor serii: Wiesław Staśkiewicz

Konstytucja Federacji Rosyjskiej

Weryfikacja naukowa: **Wiesław Staśkiewicz**

Redakcja: **Joanna Tatur**

Projekt graficzny: **Darek Kondefefer**

© Copyright by Kancelaria Sejmu 2022

Biblioteka Sejmowa

ul. Wiejska 4/6/8, 00-902 Warszawa

e-mail: biblioteka@sejm.gov.pl

ISBN: 978-83-7666-744-7

KONSTYTUCJA FEDERACJI ROSYJSKIEJ

Przyjęta w ogólnonarodowym głosowaniu
w dniu 12 grudnia 1993 roku
ze zmianami przyjętymi we wszechrosyjskim głosowaniu¹
w dniu 1 lipca 2020 roku.

Weszła w życie dnia 4 lipca 2020 roku
(Dekret Prezydenta Federacji Rosyjskiej z dnia 3 lipca 2020
roku, Nr 445 „O oficjalnej publikacji Konstytucji Federacji
Rosyjskiej wraz z wprowadzonymi do niej zmianami”).

Publikowany tekst konstytucji jest zgodny ze stanem prawnym
na dzień 1 grudnia 2021 roku.

¹ Oryg. *общероссийское голосование*. Istota różnicy między terminami „ogólnonarodowe głosowanie” a „głosowanie wszechrosyjskie” tkwi w ich statusie konstytucyjnym. Pierwsza instytucja przewidziana jest na wypadek rewizji postanowień rozdziałów 1, 2 i 9 konstytucji – art. 135 ust. 3. Druga została wprawdzie wprowadzona w 2020 roku federalną ustawą konstytucyjną o zmianie konstytucji, ale nie została pomieszczona w jej tekście. Procedurę dokonanych w 2020 r. zmian postanowień rozdziałów 3–8 konstytucji reguluje art. 136 konstytucji niewymieniający „głosowania wszechrosyjskiego” jako warunku zmiany jej postanowień. Natomiast instytucję referendum, będącego „najwyższym bezpośrednim wyrazem władzy narodu” wymienia art. 3 ust. 3 Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

КОНСТИТУЦИЯ
РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИИ

PREAMBUŁA

PREAMBUŁA

My, wielonarodowościowy¹ naród Federacji Rosyjskiej,
złączeni wspólnym losem na swej ziemi,
utwierdzając prawa i wolności człowieka, pokój i zgodę społeczną,
zachowując historycznie ukształtowaną wspólnotę państwową,
kierując się ogólnie uznanymi zasadami równouprawnienia i samookreślenia narodów,
czcząc pamięć przodków, którzy przekazali nam miłość i szacunek do Ziemi Ojczystej², wiarę w dobro i sprawiedliwość,
wskrzyszając suwerenną państwowość Rosji i utwierdzając niezruszalność jej demokratycznej podstawy,
dążąc do zapewnienia pomyślności i rozkwitu Rosji,
w poczuciu odpowiedzialności za swą Ojczyznę³ wobec pokolenia obecnego i pokoleń przyszłych,
uznając siebie za część społeczności światowej,
uchwalamy KONSTYTUCJĘ FEDERACJI ROSYJSKIEJ.

¹ W przekładzie przyjęto tłumaczenie słowa *многонациональный* jako „wielonarodowościowy” ze względu na wieloznaczność słowa *народ*, która skutkować musi różnymi kontekstowo tłumaczeniami: „naród”, „lud”, „ludność”, „narodowość” etc. (por. ust. 4).

² Огуг. *отечеству*.

³ Огуг. *родину*.

PODSTAWY USTROJU
KONSTYTUCYJNEGO

CZĘŚĆ PIERWSZA

ROZDZIAŁ 1 PODSTAWY USTROJU KONSTYTUCYJNEGO

Artykuł 1

1. Federacja Rosyjska – Rosja jest demokratycznym federacyjnym państwem prawnym o republikańskiej formie rządów.
2. Nazwy Federacja Rosyjska i Rosja są równoważne.

Artykuł 2

Człowiek, jego prawa i wolności są wartością najwyższą. Uznanie, przestrzeganie i ochrona praw i wolności człowieka i obywatela są obowiązkiem państwa.

Artykuł 3

1. Podmiotem suwerenności i jedynym źródłem władzy w Federacji Rosyjskiej jest jej wielonarodowościowy naród.
2. Naród sprawuje swą władzę bezpośrednio, a także za pośrednictwem organów władzy państwowej oraz organów samorządu lokalnego.
3. Najwyższym bezpośrednim wyrazem władzy narodu są referendum i wolne wybory.
4. Nikt nie może uzurpować sobie władzy w Federacji Rosyjskiej. Zagarnięcie władzy lub uzurpowanie sobie władczych uprawnień jest ścigane zgodnie z ustawą federalną.

Artykuł 4

1. Suwerenność Federacji Rosyjskiej rozciąga się na całe jej terytorium.
2. Konstytucja Federacji Rosyjskiej i ustawy federalne mają zwierzchnią moc prawną na całym terytorium Federacji Rosyjskiej.
3. Federacja Rosyjska zapewnia integralność i nienaruszalność swojego terytorium.

Artykuł 5

1. Federacja Rosyjska składa się z republik, krajów, obwodów, miast federalnych¹, obwodu autonomicznego i okręgów autonomicznych będących równouprawnionymi podmiotami Federacji Rosyjskiej.
2. Republika (państwo) ma własną konstytucję i ustawodawstwo. Kraj, obwód, miasto federalne, obwód autonomiczny i okręg autonomiczny mają własny statut i ustawodawstwo.
3. Ustrój federalny Federacji Rosyjskiej opiera się na jej integralności państwowej, jednolitości systemu władzy państwowej, rozgraniczeniu zakresów działania i kompetencji organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej i organów władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej, równouprawnieniu i samookreśleniu narodów Federacji Rosyjskiej.
4. W stosunkach z federalnymi organami władzy państwowej wszystkie podmioty Federacji Rosyjskiej są sobie równe.

Artykuł 6

1. Nabycie i utrata obywatelstwa Federacji Rosyjskiej następuje zgodnie z ustawą federalną; obywatelstwo to jest jednolite i równe, niezależnie od przesłanek, na jakich zostało nabyte.
2. Każdy obywatel Federacji Rosyjskiej korzysta na jej terytorium z pełni praw i wolności i ma jednakowe obowiązki przewidziane przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej.
3. Obywatel Federacji Rosyjskiej nie może zostać pozbawiony obywatelstwa lub prawa do jego zmiany.

Artykuł 7

1. Federacja Rosyjska jest państwem socjalnym, którego polityka ma na celu stworzenie warunków zapewniających godne życie i nieskrępowany rozwój człowieka.

¹ Pojęcie odnoszące się najczęściej do miast stołecznych w państwach o strukturze federacyjnej. W Rosji miasta federalne to osobne jednostki podziału administracyjnego (Moskwa, Petersburg i Sewastopol).

2. W Federacji Rosyjskiej praca i zdrowie ludzkie podlegają ochronie, ustanawia się gwarantowaną płacę minimalną, państwo otacza opieką rodzinę, macierzyństwo i ojcostwo oraz dzieci, osoby niepełnosprawne i obywatele w starszym wieku, rozwijany jest system opieki społecznej, wprowadza się państwowe świadczenia emerytalne, zasiłki oraz inne gwarancje ochrony socjalnej.

Artykuł 8

1. W Federacji Rosyjskiej gwarantuje się integralność przestrzeni ekonomicznej, swobodny przepływ towarów, usług i środków finansowych, wspieranie konkurencji oraz swobodę działalności gospodarczej.

2. W Federacji Rosyjskiej uznaje się i chroni na równi własność prywatną, państwową, municypalną oraz inne formy własności.

Artykuł 9

1. W użytkowaniu i ochronie gruntów² oraz innych zasobów naturalnych, Federacja Rosyjska ma na względzie, że stanowią one podstawę życia i działalności narodów zamieszkujących obszar, na którym występują.

2. Grunty i inne zasoby naturalne mogą być przedmiotem własności prywatnej, państwowej, municypalnej oraz innych form własności.

Artykuł 10

Władza państwowa w Federacji Rosyjskiej sprawowana jest na zasadzie podziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej są niezależne.

Artykuł 11

1. Władzę państwową w Federacji Rosyjskiej sprawują Prezydent Federacji Rosyjskiej, Zgromadzenie Federalne (Rada Federacji i Duma Państwowa), Rząd Federacji Rosyjskiej, sądy Federacji Rosyjskiej.

² Oryg. *земли*. Termin ten tłumaczony jest w niniejszym przekładzie jako „grunty”.

2. Władzę państwową w podmiotach Federacji Rosyjskiej sprawują tworzone przez nie organy władzy państwowej.

3. Rozgraniczenia zakresów działania i kompetencji organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej i organów władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej dokonuje niniejsza Konstytucja, Traktat federacyjny oraz inne umowy o rozgraniczeniu zakresów działania i kompetencji.

Artykuł 12

W Federacji Rosyjskiej uznaje się i gwarantuje samorząd lokalny. Samorząd lokalny jest w zakresie swoich kompetencji niezależny. Organy samorządu lokalnego nie wchodzą w skład systemu organów władzy państwowej.

Artykuł 13

1. W Federacji Rosyjskiej uznaje się ideologiczną różnorodność.
2. Żadna ideologia nie może być proklamowana jako państwowa lub obowiązująca.
3. W Federacji Rosyjskiej uznaje się polityczną różnorodność i wielopartyjność.
4. Organizacje społeczne są równe wobec prawa.
5. Zabrania się tworzenia i działalności organizacji społecznych, których cele lub działania prowadzą do zmiany siłą podstaw ustroju konstytucyjnego i naruszenia integralności Federacji Rosyjskiej, zagrożenia bezpieczeństwa państwa, tworzenia formacji zbrojnych, nawoływania do nienawiści na tle różnic socjalnych, rasowych, narodowościowych i religijnych.

Artykuł 14

1. Federacja Rosyjska jest państwem świeckim. Żadna religia nie może być uznana za państwową lub obowiązującą.
2. Związki wyznaniowe są oddzielone od państwa i równe wobec prawa.

Artykuł 15

1. Konstytucja Federacji Rosyjskiej ma najwyższą moc prawną, jest stosowana bezpośrednio i obowiązuje na całym terytorium Federacji Rosyjskiej. Ustawy i inne akty prawne wydawane w Federacji Rosyjskiej nie mogą być sprzeczne z Konstytucją Federacji Rosyjskiej.
2. Organy władzy państwowej, organy samorządu lokalnego, osoby pełniące funkcje publiczne, obywatele i ich organizacje mają obowiązek przestrzegać Konstytucji Federacji Rosyjskiej oraz ustaw.
3. Ustawy podlegają oficjalnej publikacji. Ustawy nieopublikowane nie mają mocy prawnej. Wszelkie normatywne akty prawne dotyczące praw, wolności i obowiązków człowieka i obywatela nie mają mocy prawnej, jeżeli nie zostały oficjalnie podane do publicznej wiadomości.
4. Powszechnie uznawane zasady i normy prawa międzynarodowego oraz umowy międzynarodowe zawarte przez Federację Rosyjską stanowią część składową jej systemu prawnego. Jeżeli zawarta przez Federację Rosyjską umowa międzynarodowa zawiera postanowienia odmienne niż przewiduje ustawa, stosuje się postanowienia umowy międzynarodowej.

Artykuł 16

1. Przepisy niniejszego rozdziału Konstytucji stanowią fundamentalne zasady ustroju konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i nie mogą zostać zmienione inaczej niż w trybie określonym przez niniejszą Konstytucję.
2. Żadne inne przepisy niniejszej Konstytucji nie mogą pozostawać w sprzeczności z fundamentalnymi zasadami ustroju konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej.

PRAWA I WOLNOŚCI
CZŁOWIEKA
I OBYWATELA

ROZDZIAŁ 2 PRAWA I WOLNOŚCI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Artykuł 17

1. W Federacji Rosyjskiej uznaje się i gwarantuje prawa i wolności człowieka i obywatela opierając się na ogólnie przyjętych zasadach i normach prawa międzynarodowego oraz zgodnie z niniejszą Konstytucją.
2. Podstawowe prawa i wolności człowieka są niezbywalne i przysługują każdemu od urodzenia.
3. Realizacja praw i wolności człowieka i obywatela nie może naruszać praw i wolności innych osób.

Artykuł 18

Prawa i wolności człowieka i obywatela działają bezpośrednio. Określają one sens, treść i wykonywanie ustaw, działanie władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz samorządu lokalnego, i gwarantowane są przez wymiar sprawiedliwości.

Artykuł 19

1. Wszyscy są równi wobec prawa i sądu.
2. Państwo gwarantuje równość praw i wolności człowieka i obywatela niezależnie od płci, rasy, narodowości, języka, pochodzenia, stanu majątkowego i stanowiska służbowego, miejsca zamieszkania, stosunku do religii, przekonań, przynależności do organizacji społecznych, a także innych uwarunkowań. Zabrania się jakichkolwiek form ograniczania praw obywateli ze względu na przynależność socjalną, rasową, narodowościową, językową lub religijną.
3. Mężczyzna i kobieta mają równe prawa i wolności, i równe możliwości korzystania z nich.

Artykuł 20

1. Każdy ma prawo do życia.

2. Kara śmierci do czasu jej zniesienia może zostać ustanowiona przez ustawę federalną jako wyjątkowy wymiar kary za szczególnie ciężkie przestępstwa przeciwko życiu, przy jednoczesnym zapewnieniu oskarżonemu prawa do rozpatrzenia jego sprawy przez sąd z udziałem ławy przysięgłych.

Artykuł 21

1. Godność jednostki chroniona jest przez państwo. Nic nie może uzasadniać jej umniejszania.

2. Nikt nie może być poddany torturom, przemocy ani innemu brutalnemu lub poniżającemu godność ludzką traktowaniu lub karaniu. Nikt, bez dobrowolnie wyrażonej zgody, nie może być poddany medycznym, naukowym lub innym eksperymentom.

Artykuł 22

1. Każdy ma prawo do wolności i nietykalności osobistej.

2. Aresztowanie, osadzenie i przetrzymywanie w areszcie dopuszczalne jest wyłącznie na podstawie postanowienia sądowego. Do czasu wydania postanowienia sądowego nikt nie może być zatrzymany na okres dłuższy niż 48 godzin.

Artykuł 23

1. Każdy ma prawo do nienaruszalności życia prywatnego, poszanowania życia osobistego i rodzinnego oraz do ochrony swej czci i dobrego imienia.

2. Każdy ma prawo do tajemnicy korespondencji, rozmów telefonicznych, informacji przekazywanych drogą pocztową, telegraficzną, oraz innych wiadomości. Ograniczenie tego prawa dopuszczalne jest wyłącznie na podstawie postanowienia sądowego.

Artykuł 24

1. Zbieranie, przechowywanie, wykorzystywanie i rozpowszechnianie informacji dotyczących życia prywatnego bez zgody osoby zainteresowanej jest niedopuszczalne.

2. Organy władzy państwowej i organy samorządu lokalnego oraz ich funkcjonariusze obowiązani są zapewnić każdemu możliwość zapoznania się z dokumentami i materiałami bezpośrednio dotyczącymi jego praw i wolności, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

Artykuł 25

Mieszkanie jest nienaruszalne. Nikt nie ma prawa wkraczać do mieszkania wbrew woli zamieszkujących w nim osób, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę federalną lub na podstawie postanowienia sądu.

Artykuł 26

1. Każdy ma prawo określać i deklarować swoją przynależność narodową. Nikt nie może być zmuszany do określenia i zadeklarowania swej przynależności narodowej.

2. Każdy ma prawo do posługiwania się językiem ojczystym, do swobodnego wyboru języka komunikowania się, wychowania, nauczania i twórczości.

Artykuł 27

1. Każdy, kto legalnie przebywa na terytorium Federacji Rosyjskiej, ma prawo do swobodnego poruszania się, wyboru miejsca pobytu lub zamieszkania.

2. Każdy może swobodnie opuszczać granice Federacji Rosyjskiej. Obywatel Federacji Rosyjskiej ma prawo do swobodnego powrotu do Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 28

Każdemu gwarantuje się wolność sumienia i wolność wyznania, w tym prawo do wyznawania indywidualnie albo wspólnie z innymi wybranej religii lub niewyznawania żadnej, do swobodnego wyboru, posiadania i propagowania przekonań religijnych i innych oraz postępowania w zgodzie z nimi.

Artykuł 29

1. Każdemu gwarantuje się wolność myśli i słowa.

2. Nie dopuszcza się do wykorzystywania propagandy lub agitacji wznecających nienawiść i wrogość społeczną, rasową, narodowościową lub religijną. Zabrania się uprawiania propagandy o wyższości społecznej, rasowej, narodowościowej, religijnej lub językowej.

3. Nikt nie może być zmuszany do ujawniania swoich opinii i przekonań albo do wyrzeczenia się ich.

4. Każdy ma prawo do swobodnego poszukiwania, uzyskiwania, przekazywania, tworzenia i rozpowszechniania informacji wszelkimi środkami zgodnymi z prawem. Wykaz informacji stanowiących tajemnicę państwową określa ustawa federalna.

5. Gwarantuje się wolność środków masowego przekazu. Cenzura jest zabroniona.

Artykuł 30

1. Każdy ma prawo do zrzeszania się, w tym prawo do tworzenia związków zawodowych w celu ochrony swoich interesów. Gwarantuje się swobodę działalności organizacji społecznych.

2. Nikt nie może być zmuszony do wstąpienia do jakiegokolwiek organizacji lub pozostawania w niej.

Artykuł 31

Obywatele Federacji Rosyjskiej mają prawo do pokojowych zgromadzeń bez broni, w formie zebrań, wieców i demonstracji, pochodów i pikiet.

Artykuł 32

1. Obywatele Federacji Rosyjskiej mają prawo uczestniczyć w kierowaniu sprawami państwa zarówno bezpośrednio, jak i za pośrednictwem swoich przedstawicieli.

2. Obywatele Federacji Rosyjskiej mają prawo wybierania i bycia wybranym do organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego, jak również do udziału w referendum.

3. Nie mają prawa wybierania i bycia wybranym obywatele ubezwłasnowolnieni przez sąd, a także przebywający w miejscach pozbawienia wolności na mocy wyroku sądowego.
4. Obywatele Federacji Rosyjskiej mają równy dostęp do służby państwowej.
5. Obywatele Federacji Rosyjskiej mają prawo uczestniczyć w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 33

Obywatele Federacji Rosyjskiej mają prawo zwracać się osobiście, jak również kierować indywidualne i zbiorowe petycje do organów państwowych i organów samorządu lokalnego.

Artykuł 34

1. Każdy ma prawo do swobodnego wykorzystywania swoich zdolności i mienia w przedsiębiorczości oraz w innej, niezakazanej przez prawo, działalności gospodarczej.
2. Niedopuszczalna jest działalność gospodarcza zmierzająca do monopolizacji i nieuczciwej konkurencji.

Artykuł 35

1. Własność prywatna podlega ochronie prawnej.
2. Każdy ma prawo do własności majątku, posiadania go i użytkowania oraz rozporządzania nim zarówno indywidualnie, jak i wspólnie z innymi osobami.
3. Nikt nie może zostać pozbawiony swojego majątku inaczej, jak tylko na mocy wyroku sądowego. Przymusowe wywłaszczenie na cele państwowe może być dokonane wyłącznie pod warunkiem uprzedniego i ekwiwalentnego odszkodowania.
4. Gwarantuje się prawo dziedziczenia.

Artykuł 36

1. Obywatele i ich organizacje mają prawo do posiadania ziemi jako własności prywatnej.

2. Posiadanie, użytkowanie i rozporządzanie gruntami oraz innymi zasobami naturalnymi realizowane jest przez ich właścicieli bez ograniczeń, o ile nie wyrządza to szkody środowisku naturalnemu i nie narusza uprawnień oraz interesów prawnych innych osób.
3. Warunki i tryb użytkowania gruntów określa ustawa federalna.

Artykuł 37

1. Praca ma charakter dobrowolny. Każdy ma prawo swobodnie rozporządzać swoimi zdolnościami do pracy, wybierać rodzaj działalności i zawód.
2. Praca przymusowa jest zabroniona.
3. Każdy ma prawo do pracy w warunkach odpowiadających wymagom bezpieczeństwa i higieny, do wynagrodzenia za pracę bez jakiegokolwiek dyskryminacji i nie niższego niż płaca minimalna określona przez ustawę federalną, jak również prawo do ochrony przed bezrobociem.
4. Uznaje się prawo do prowadzenia indywidualnych i zbiorowych sporów pracowniczych z wykorzystaniem ustalonych przez ustawę federalną metod ich rozstrzygania, łącznie z prawem do strajku.
5. Każdy ma prawo do wypoczynku. Zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę gwarantuje się, określone przez ustawę federalną, długość czasu pracy, dni wolne od pracy i dni świąteczne oraz coroczny płatny urlop.

Artykuł 38

1. Macierzyństwo, dzieci i rodzina znajdują się pod ochroną państwa.
2. Troska o dzieci i ich wychowanie są równym prawem i obowiązkiem rodziców.
3. Dzieci zdolne do pracy, które ukończyły 18 lat winny otaczać opieką niezdolnych do pracy rodziców.

Artykuł 39

1. Każdemu gwarantuje się zabezpieczenie społeczne z uwagi na wiek, w przypadku choroby, inwalidztwa, utraty głównego

żywiela rodziny, wychowywania dzieci, oraz w innych sytuacjach przewidzianych przez ustawę.

2. Emerytury państwowe i świadczenia socjalne określa ustawa.
3. Wspierane są dobrowolne ubezpieczenia społeczne, tworzenie dodatkowych form pomocy socjalnej oraz działalność dobroczynna.

Artykuł 40

1. Każdy ma prawo do mieszkania. Nikt nie może zostać bezprawnie pozbawiony mieszkania.
2. Organy władzy państwowej i organy samorządu lokalnego wspierają budownictwo mieszkaniowe i stwarzają warunki do realizacji prawa do mieszkania.
3. Obywatelom o niskich dochodach oraz innym obywatelom określonym w ustawie, którzy nie posiadają mieszkania, przydzielane jest ono bezpłatnie lub za przystępną opłatą z państwowych, municypalnych i innych zasobów mieszkaniowych zgodnie z zasadami ustalonymi przez ustawę.

Artykuł 41

1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia i pomocy lekarskiej. Pomoc lekarska w państwowych i municypalnych placówkach służby zdrowia świadczona jest obywatelom bezpłatnie, ze środków wydzielonego na ten cel budżetu, składek ubezpieczeniowych oraz innych dochodów.
2. W Federacji Rosyjskiej finansuje się federalne programy ochrony i wzmacniania zdrowia ludności, podejmuje się kroki w kierunku rozwijania państwowego, municypalnego i prywatnego systemu opieki medycznej, wspiera się działalność sprzyjającą zachowaniu zdrowia ludzkiego, rozwijaniu kultury fizycznej i sportu, kształtowaniu korzystnych warunków ekologicznych i sanitarno-epidemiologicznych.
3. Zatajanie przez funkcjonariuszy państwowych faktów i okoliczności stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego pociąga za sobą odpowiedzialność przewidzianą przez ustawę federalną.

Artykuł 42

Każdy ma prawo do życia w sprzyjającym mu środowisku naturalnym, do wiarygodnej informacji o jego stanie oraz do wynagrodzenia szkody wyrządzonej jego zdrowiu lub mieniu przez przestępstwa przeciwko środowisku.

Artykuł 43

1. Każdy ma prawo do nauki.
2. Gwarantuje się powszechną dostępność i bezpłatność kształcenia przedszkolnego, podstawowego ogólnego i średniego zawodowego w państwowych lub municypalnych placówkach oświatowych i w przedsiębiorstwach.
3. Każdy ma prawo do bezpłatnego uzyskania na zasadach konkursowych wyższego wykształcenia w państwowej lub municypalnej placówce oświatowej oraz w przedsiębiorstwie.
4. Ogólne wykształcenie podstawowe jest obowiązkowe. Rodzice lub opiekunowie zapewniają dzieciom uzyskanie ogólnego wykształcenia podstawowego.
5. Federacja Rosyjska ustala federalne państwowe standardy oświatowe oraz wspiera rozmaite formy kształcenia i samokształcenia.

Artykuł 44

1. Każdemu gwarantuje się swobodę twórczości literackiej, artystycznej, naukowej, technicznej i inne typy twórczości oraz swobodę nauczania. Własność intelektualna jest prawnie chroniona.
2. Każdy ma prawo do udziału w życiu kulturalnym i korzystania z instytucji kultury oraz dostępu do dóbr kultury.
3. Każdy ma obowiązek troszczyć się o zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, chronić zabytki historii i kultury.

Artykuł 45

1. W Federacji Rosyjskiej gwarantuje się państwową ochronę praw i wolności człowieka i obywatela.

2. Każdy ma prawo bronić swoich praw i wolności wszelkimi sposobami niezabronionymi przez prawo.

Artykuł 46

1. Każdemu gwarantuje się sądową ochronę jego praw i wolności.
2. Decyzje i działania (lub ich brak) organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, organizacji społecznych i urzędników państwowych mogą być zaskarżone do sądu.
3. Każdy ma prawo, zgodnie z umowami międzynarodowymi zawartymi przez Federację Rosyjską, zwracać się do międzypaństwowych organów ochrony praw i wolności człowieka, jeśli wyczerpane zostały wszystkie wewnętrzpaństwowe środki ochrony prawnej.

Artykuł 47

1. Nikt nie może być pozbawiony prawa do rozpatrzenia jego sprawy w tym sądzie i przez tego sędziego, których jurysdykcji podlega zgodnie z ustawą.
2. W przypadkach przewidzianych przez ustawę federalną oskarżony o popełnienie przestępstwa ma prawo do rozpatrzenia jego sprawy przez sąd z udziałem ławników.

Artykuł 48

1. Każdemu gwarantuje się prawo do uzyskania fachowej pomocy prawnej. W przypadkach przewidzianych przez ustawę pomoc prawna jest udzielana bezpłatnie.
2. Każdy zatrzymany, osadzony w areszcie lub oskarżony o popełnienie przestępstwa ma prawo do skorzystania z pomocy adwokata (obrońcy) od chwili zatrzymania, osadzenia w areszcie lub przedstawienia mu aktu oskarżenia.

Artykuł 49

1. Każdy oskarżony o popełnienie przestępstwa uważany jest za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie dowiedziona w trybie przewidzianym przez ustawę federalną i orzeczona prawomocnym wyrokiem sądu.

2. Oskarżony nie ma obowiązku udowadniać swojej niewinności.
3. Niedające się usunąć wątpliwości co do winy oskarżonego interpretowane są na jego korzyść.

Artykuł 50

1. Nikt nie może być powtórnie skazany za to samo przestępstwo.
2. W toku realizacji wymiaru sprawiedliwości niedopuszczalne jest wykorzystywanie dowodów uzyskanych z naruszeniem ustawy federalnej.
3. Każdy skazany za przestępstwo ma prawo do zrewidowania wyroku przez sąd wyższej instancji w trybie przewidzianym przez ustawę federalną, jak również ma prawo zwrócić się z prośbą o ułaskawienie lub złagodzenie kary.

Artykuł 51

1. Nikt nie ma obowiązku świadczyć przeciwko sobie, swojemu współmałżonkowi i bliskim krewnym, krąg których określa ustawa federalna.
2. Ustawa federalna może określać inne przypadki zwolnienia z obowiązku składania zeznań.

Artykuł 52

Prawa ofiar przestępstw i nadużyć władzy są chronione przez prawo. Państwo zapewnia poszkodowanym dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz odszkodowanie za poniesione straty.

Artykuł 53

Każdy ma prawo do odszkodowania od państwa za szkody spowodowane bezprawnymi działaniami (lub zaniechaniami) organów władzy państwowej lub ich funkcjonariuszy.

Artykuł 54

1. Akt normatywny wprowadzający lub zaostrzający odpowiedzialność nie obowiązuje z mocą wsteczną.

2. Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za czyn, który w chwili jego popełnienia nie był uznawany za przestępstwo. Jeśli po popełnieniu przestępstwa odpowiedzialność za ten czyn została zniesiona lub złagodzona, stosuje się nową regulację prawną.

Artykuł 55

1. Zawarcie w Konstytucji Federacji Rosyjskiej podstawowych praw i wolności nie powinno być interpretowane jako odrzucenie lub umniejszenie innych powszechnie uznanych praw i wolności człowieka i obywatela.

2. W Federacji Rosyjskiej nie mogą być wydawane akty normatywne znoszące lub umniejszające prawa i wolności człowieka i obywatela.

3. Prawa i wolności człowieka i obywatela mogą zostać ograniczone przez ustawę federalną jedynie w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do ochrony podstaw ustroju konstytucyjnego, moralności, zdrowia, praw i chronionych prawem interesów innych osób, zapewnienia obronności kraju i bezpieczeństwa państwa.

Artykuł 56

1. W czasie trwania stanu wyjątkowego w celu zapewnienia bezpieczeństwa obywateli i ochrony ładu konstytucyjnego, zgodnie z federalną ustawą konstytucyjną mogą być wprowadzone ograniczenia praw i wolności ze wskazaniem zakresu i okresu ich obowiązywania.

2. Stan wyjątkowy na całym terytorium Federacji Rosyjskiej i w jej poszczególnych częściach może być wprowadzony w przypadku zaistnienia okoliczności i w trybie przewidzianymi w federalnej ustawie konstytucyjnej.

3. Nie podlegają ograniczeniu prawa i wolności przewidziane w artykułach 20, 21, 23 (ust. 1), 24, 28, 34 (ust. 1), 40 (ust. 1) i 46–54 Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 57

Każdy jest obowiązany do uiszczania określonych zgodnie z prawem podatków i opłat. Akty normatywne wprowadzające nowe

podatki lub pogarszające sytuację podatników nie mogą obowiązywać z mocą wsteczną.

Artykuł 58

Każdy jest obowiązany do ochrony przyrody i środowiska naturalnego oraz dbałości o bogactwa naturalne.

Artykuł 59

1. Obrona Ziemi Ojczyźnej jest powinnością i obowiązkiem obywatela Federacji Rosyjskiej.
2. Obywatel Federacji Rosyjskiej pełni służbę wojskową zgodnie z ustawą federalną.
3. Obywatel Federacji Rosyjskiej, w przypadku gdy pełnienie służby wojskowej jest sprzeczne z jego przekonaniami lub wyznaniem, jak również w innych przypadkach przewidzianych przez ustawę federalną, ma prawo do jej zamiany na alternatywną służbę cywilną.

Artykuł 60

Obywatel Federacji Rosyjskiej może samodzielnie w pełnym zakresie realizować swoje prawa i obowiązki po ukończeniu 18 lat.

Artykuł 61

1. Obywatel Federacji Rosyjskiej nie może być wydalony poza granice Federacji Rosyjskiej lub wydany innemu państwu.
2. Federacja Rosyjska gwarantuje swoim obywatelom ochronę i opiekę poza jej granicami.

Artykuł 62

1. Obywatel Federacji Rosyjskiej może posiadać obywatelstwo innego państwa (podwójne obywatelstwo) zgodnie z ustawą federalną lub umową międzynarodową zawartą przez Federację Rosyjską.
2. Posiadanie przez obywatela Federacji Rosyjskiej obywatelstwa innego państwa nie umniejsza jego praw i wolności i nie zwalnia go z obowiązków wynikających z posiadania obywatelstwa rosyjskiego,

chyba że ustawa federalna lub umowa międzynarodowa zawarta przez Federację Rosyjską stanowią inaczej.

3. Cudzoziemcy i bezpaństwowcy korzystają w Federacji Rosyjskiej z praw i wykonują obowiązki na równi z obywatelami Federacji Rosyjskiej, z wyjątkiem przypadków przewidzianych ustawą federalną lub umową międzynarodową zawartą przez Federację Rosyjską.

Artykuł 63

1. Federacja Rosyjska udziela azylu politycznego cudzoziemcom i bezpaństwowcom zgodnie z powszechnie uznawanymi normami prawa międzynarodowego.

2. W Federacji Rosyjskiej niedopuszczalne jest wydawanie innym państwom osób prześladowanych za poglądy polityczne, jak również za działania (lub zaniechanie), które w Federacji Rosyjskiej nie są uznawane za przestępstwo. Ekstradycja osób oskarżonych o popełnienie przestępstwa, a także przekazywanie skazanych w celu odbycia przez nich kary w innych państwach odbywa się zgodnie z postanowieniami ustawy federalnej lub umowy międzynarodowej zawartej przez Federację Rosyjską.

Artykuł 64

Postanowienia niniejszego rozdziału stanowią podwalinę statusu prawnego jednostki w Federacji Rosyjskiej i nie mogą być zmienione w innym trybie niż przewidziany w niniejszej Konstytucji.

USTRÓJ FEDERALNY

ROZDZIAŁ 3 USTRÓJ FEDERALNY

Artykuł 65

1. W skład Federacji Rosyjskiej wchodzi następujące podmioty Federacji Rosyjskiej:

Republika Adygei (Adygeja), Republika Ałtaju, Republika Baszkortostanu, Republika Buriacji, Republika Dagestanu, Republika Inguszetii¹, Republika Kabardyjsko-Bałkarska, Republika Kałmucji², Republika Karaczajsko-Czerkieska, Republika Karelii, Republika Komi, Republika Krymu³, Republika Mari El, Republika Mordowii, Republika Sacha (Jakucja), Republika Osetii Północnej-Alania⁴, Republika Tatarstanu (Tatarstan), Republika Tuwy, Republika Udmurcka, Republika Chakasji, Republika Czeczeńska, Republika Czuwaska-Czuwaszja⁵;

¹ Nowa nazwa Republiki podana zgodnie z Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej Nr 20 z dnia 9 stycznia 1996 r. „O wprowadzeniu nowych nazw podmiotów Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 1996, Nr 3, poz. 152).

² Nowa nazwa Republiki podana zgodnie z Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej Nr 173 z dnia 10 lutego 1996 r. „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 1996, Nr 7, poz. 676).

³ Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – Republika Krymu – podana zgodnie z Federalną ustawą konstytucyjną Nr 6 FKZ z dnia 21 marca 2014 r. „O przyjęciu do Federacji Rosyjskiej Republiki Krymu i utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowych podmiotów – Republiki Krymu i miasta federalnego Sewastopola” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2014, Nr 12, poz. 1201).

⁴ Patrz przypis 1.

⁵ Nowa nazwa Republiki podana zgodnie z Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej Nr 679 z dnia 9 czerwca 2001 r. „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2001, Nr 24, poz. 2421).

Kraj Ałtajski, Kraj Zabajkalski⁶, Kraj Kamczacki⁷, Kraj Krasnodarski, Kraj Krasnojarski⁸, Kraj Permski⁹, Kraj Nadmorski, Kraj Stawropolski, Kraj Chabarowski;

Obwód amurski, Obwód archangielski, Obwód astrachański, Obwód biełgorodzki, Obwód briański, Obwód włodzimierski, Obwód wołgogradzki, Obwód wołogodzki, Obwód woroneski, Obwód iwanowski, Obwód irkucki¹⁰, Obwód kaliningradzki,

⁶ Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – Kraj Zabajkalski – podana została w związku z jego utworzeniem dnia 1 marca 2008 r. w miejsce podmiotów Federacji Rosyjskiej – Obwodu czytyjskiego i Agińskiego Buriackiego Okręgu Autonomicznego, usuniętych z artykułu 65 ustęp 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej na podstawie Federalnej ustawy konstytucyjnej Nr 5 FKZ z dnia 21 lipca 2007 r. „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej w rezultacie połączenia Obwodu czytyjskiego i Agińskiego Buriackiego Okręgu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2007, Nr 30, poz. 3745).

⁷ Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – Kraj Kamczacki – podana została w związku z jego utworzeniem dnia 1 lipca 2007 r., a nazwy likwidowanych z dniem 1 lipca 2007 r. podmiotów Federacji Rosyjskiej – Obwodu kamczackiego i Koriackiego Okręgu Autonomicznego usunięto z artykułu 65 ustęp 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej na podstawie Federalnej ustawy konstytucyjnej Nr 2 FKZ z dnia 12 lipca 2006 r. „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej w rezultacie połączenia Obwodu kamczackiego i Koriackiego Obwodu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2006, Nr 29, poz. 3119).

⁸ Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – Kraj Krasnojarski – podana została w związku z jego utworzeniem dnia 1 stycznia 2007 r. a nazwy likwidowanych 1 stycznia 2007 r. podmiotów Federacji Rosyjskiej – Tajmyrskiego (Dołgańsko-Nienieckiego) Okręgu Autonomicznego i Ewenkijskiego Okręgu Autonomicznego usunięto z artykułu 65 ustęp 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej na podstawie Federalnej ustawy konstytucyjnej Nr 6 FKZ z dnia 14 października 2005 r. „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej w rezultacie połączenia Kraju Krasnojarskiego, Tajmyrskiego (Dołgańsko-Nienieckiego) Okręgu Autonomicznego i Ewenkijskiego Okręgu Autonomicznego (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2005, Nr 42, poz. 4212).

⁹ Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – Kraj Permski – podana została w związku z jego utworzeniem dnia 1 grudnia 2005 r. Nazwy likwidowanych 1 grudnia 2005 r. podmiotów Federacji Rosyjskiej – Obwodu permskiego i Komi-Permiackiego Okręgu Autonomicznego usunięto z artykułu 65 ustęp 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej na podstawie Federalnej ustawy konstytucyjnej Nr 1 FKZ z dnia 25 marca 2004 r. „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej w rezultacie połączenia Obwodu permskiego i Komi-Permiackiego Okręgu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2004, Nr 13, poz. 1110).

¹⁰ Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – Obwód irkucki – podana została w związku z jego utworzeniem dnia 1 stycznia 2008 r. Nazwę likwidowanego 1 stycznia 2008 r. podmiotu Federacji Rosyjskiej Ust'-Ordyńskiego Buriackiego Okręgu Autonomicznego usunięto z artykułu 65 ustęp 1 Konstytucji Federacji Rosyjskiej na podstawie Federalnej ustawy konstytucyjnej Nr 6 FKZ z dnia 30 grudnia 2006 r. „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej w rezultacie

Obwód kałuski, Obwód kemerowski–Kuzbas¹¹, Obwód kirowski, Obwód kostromski, Obwód kurgański, Obwód kurski, Obwód leningradzki, Obwód lipiecki, Obwód magadański, Obwód moskiewski, Obwód murmański, Obwód niżnonowogrodzki, Obwód nowogrodzki, Obwód nowosybirski, Obwód omski, Obwód orenburski, Obwód orłowski, Obwód penzeński, Obwód pskowski, Obwód rostowski, Obwód riazański, Obwód samarski, Obwód saratowski, Obwód sachaliński, Obwód swierdłowski, Obwód smoleński, Obwód tambowski, Obwód twerski, Obwód tomski, Obwód tulski, Obwód tiumeński, Obwód uljanowski, Obwód czelabiński, Obwód jarosławski;

Moskwa, Sankt-Petersburg, Sewastopol¹² – miasta federalne;

Żydowski Obwód Autonomiczny;

Nieniecki Okręg Autonomiczny, Chanty-Mansyjski Okręg Autonomiczny–Jurga¹³, Czukocki Okręg Autonomiczny, Jamalsko–Nieniecki Okręg Autonomiczny.

2. Przyjęcie do Federacji Rosyjskiej i utworzenie w jej składzie nowego podmiotu dokonuje się w trybie przewidzianym federalną ustawą konstytucyjną.

Artykuł 66

1. Status republiki określają Konstytucja Federacji Rosyjskiej i konstytucja republiki.

połączenia Obwodu irkuckiego i Ust'-Ordyńskiego Buriackiego Okręgu Autonomicznego" (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2007, Nr 1, poz. 1).

¹¹ Nowa nazwa obwodu podana zgodnie z Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej Nr 130 z dnia 27 marca 2019 r. „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2019, Nr 13, poz. 1390).

¹² Nazwa nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej – miasto federalne Sewastopol – podana zgodnie z Federalną ustawą konstytucyjną Nr 6 FKZ z dnia 21 marca 2014 r. „O przyjęciu do Federacji Rosyjskiej Republiki Krymu i utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowych podmiotów – Republiki Krymu i miasta federalnego Sewastopola (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2014, Nr 12, poz. 1201).

¹³ Nowa nazwa okręgu autonomicznego podana zgodnie z Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej Nr 841 z dnia 25 lipca 2003 r. „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2003, Nr 30, poz. 3051).

2. Status kraju, obwodu, miasta o znaczeniu federalnym, obwodu autonomicznego i okręgu autonomicznego określają Konstytucja Federacji Rosyjskiej i statut kraju, obwodu, miasta o znaczeniu federalnym, obwodu autonomicznego i okręgu autonomicznego, uchwalane przez organ ustawodawczy (przedstawicielski) właściwego podmiotu Federacji Rosyjskiej.

3. Na wniosek organów ustawodawczych i wykonawczych obwodu autonomicznego i okręgu autonomicznego może zostać uchwalona ustawa federalna o obwodzie autonomicznym lub okręgu autonomicznym.

4¹⁴. Stosunki okręgów autonomicznych wchodzących w skład kraju lub obwodu mogą być regulowane przez ustawę federalną oraz umowę pomiędzy organami władzy państwowej okręgu autonomicznego a, odpowiednio, organami władzy państwowej kraju lub obwodu.

5. Status podmiotu Federacji Rosyjskiej może zostać zmieniony za obopólną zgodą Federacji Rosyjskiej i podmiotu Federacji Rosyjskiej zgodnie z federalną ustawą konstytucyjną.

Artykuł 67

1. Terytorium Federacji Rosyjskiej obejmuje terytoria jej podmiotów, wody wewnętrzne oraz morze terytorialne i przestrzeń powietrzną nad nimi. Na terytorium Federacji Rosyjskiej zgodnie z ustawą federalną mogą być tworzone terytoria federalne. Organizację władzy publicznej na terytoriach federalnych określa wymieniona powyżej ustawa federalna*.

2. Federacja Rosyjska ma suwerenne prawa i sprawuje jurysdykcję na obszarze szelfu kontynentalnego i wyłącznej strefy ekonomicznej Federacji Rosyjskiej w trybie określonym przez ustawę federalną i normy prawa międzynarodowego.

2¹. Federacja Rosyjska zapewnia ochronę swojej suwerenności i integralności terytorialnej. Działania (z wyjątkiem delimitacji,

¹⁴ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 14 lipca 1997 r. sprawie wykładni artykułu 66 (ustęp 4) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, dotyczącego wchodzenia okręgu autonomicznego w skład kraju albo obwodu, s. 139.

demarkacji i redemarkacji granicy państwowej Federacji Rosyjskiej z państwami sąsiadującymi) mające na celu odłączenie części terytorium Federacji Rosyjskiej, a także wezwania do takich działań są niedopuszczalne*.

3. Granice między podmiotami Federacji Rosyjskiej mogą ulec zmianie za ich wzajemną zgodą.

Artykuł 67^{1*15}

1. Federacja Rosyjska jest na swoim terytorium następcą prawnym Związku SRR, a także następcą prawnym (sukcesorem prawnym) Związku SRR w zakresie członkostwa w organizacjach międzynarodowych i ich organach, udziału w umowach międzynarodowych, a także w zakresie przewidzianych w umowach międzynarodowych zobowiązań i aktywów Związku SRR, znajdujących się poza granicami Federacji Rosyjskiej.

2. Federacja Rosyjska, zjednoczona tysiącletnią historią, chroniąc pamięć przodków, którzy przekazali nam ideały i wiarę w Boga, a także ciągłość rozwoju państwa rosyjskiego, uznaje historycznie ukształtowaną jedność państwa.

3. Federacja Rosyjska czci pamięć obrońców Ziemi Ojczystej, zapewnia ochronę prawdy historycznej. Umniejszanie znaczenia wysiłku narodowego dla obrony Ziemi Ojczystej jest niedopuszczalne.

4. Dzieci stanowią najwyższy priorytet w polityce państwowej Rosji. Państwo stwarza warunki sprzyjające wszechstronnemu duchowemu, moralnemu, intelektualnemu i fizycznemu rozwojowi dzieci, wychowaniu w duchu patriotyzmu, obywatelskości i szacunku dla starszych. Państwo, zapewniając pierwszeństwo wychowaniu w rodzinie, przejmuje obowiązki rodziców wobec dzieci pozostających bez opieki.

¹⁵ Artykuły, ustępy i punkty oznaczone symbolem „*” zgodnie z Ustawą Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 14 marca 2020 r. Nr 1-FKZ „O udoskonaleniu uregulowań wybranych problemów w organizacji i funkcjonowaniu władzy publicznej”. Zmiany dokonane tą ustawą Federacji Rosyjskiej zmieniającą Konstytucję Federacji Rosyjskiej weszły w życie z dniem oficjalnego opublikowania wyników głosowania wszechrosyjskiego w sprawie przyjęcia zmian w Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 68*

1. Językiem urzędowym w Federacji Rosyjskiej, na całym jej terytorium, jest język rosyjski jako język narodu, który ukształtował państwo i umożliwił wielonarodowościowy związek równoprawnych narodów Federacji Rosyjskiej.
2. Republiki mają prawo ustanawiać swoje języki urzędowe. W organach władzy państwowej, organach samorządu lokalnego i państwowych instytucjach republik używa się ich na równi z językiem urzędowym Federacji Rosyjskiej.
3. Federacja Rosyjska gwarantuje wszystkim swoim narodowościom prawo do zachowania języka ojczystego, stworzenie warunków do jego studiowania i rozwijania.
4. Kultura w Federacji Rosyjskiej stanowi unikatowe dziedzictwo jej wielonarodowościowego narodu. Kultura jest wspierana i chroniona przez państwo.

Artykuł 69*

1. Federacja Rosyjska gwarantuje prawa niewielkich liczebnie rdzennych narodowości zgodnie z powszechnie uznawanymi zasadami i normami prawa międzynarodowego oraz umowami międzynarodowymi zawartymi przez Federację Rosyjską.
2. Państwo chroni tożsamość kulturową wszystkich narodów i społeczności etnicznych Federacji Rosyjskiej, gwarantuje zachowanie różnorodności etnokulturowej i językowej.
3. Federacja Rosyjska zapewnia wsparcie rodakom mieszkającym za granicą w realizacji ich praw, zapewnianiu ochrony ich interesów i zachowaniu wszechrosyjskiej tożsamości kulturowej.

Artykuł 70*

1. Flagę państwową, godło i hymn Federacji Rosyjskiej, wzory oraz tryb ich oficjalnego wykorzystywania określa federalna ustawa konstytucyjna.
2. Stolicą Federacji Rosyjskiej jest miasto Moskwa. Status stolicy określa ustawa federalna. Miejscem stałej lokalizacji

poszczególnych federalnych organów władzy państwowej może być inne miasto, wskazane w federalnej ustawie konstytucyjnej.

Artykuł 71

Zakres władztwa Federacji Rosyjskiej obejmuje:

- a)¹⁶ uchwalanie i zmianę Konstytucji Federacji Rosyjskiej i ustaw federalnych oraz kontrolę ich przestrzegania;
- b) ustrój federalny i terytorium Federacji Rosyjskiej;
- c) regulację i ochronę praw i wolności człowieka i obywatela; obywatelstwo w Federacji Rosyjskiej; regulację i ochronę praw mniejszości narodowych;
- d)¹⁷ organizację władzy publicznej; ustanowienie systemu federalnych organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, tryb ich organizacji i działania; tworzenie federalnych organów władzy państwowej*;
- e) federalną własność państwową i zarządzanie nią;
- f) ustanowienie podstaw polityki federalnej i federalne programy w dziedzinie państwowego, ekonomicznego, ekologicznego, naukowo-technologicznego, socjalnego, kulturalnego i narodowego rozwoju Federacji Rosyjskiej; ustanowienie jednolitych podstaw prawnych systemu opieki zdrowotnej, systemu wychowania i edukacji, w tym kształcenia ustawicznego*;
- g) ustanowienie prawnych podstaw jednolitego rynku; sprawy finansowe, dewizowe, kredytowe i celne, emisję pieniądza, zasady polityki cenowej; federalne instytucje finansowe, łącznie z bankami federalnymi;
- h) budżet federalny, federalne podatki i opłaty; federalne fundusze rozwoju regionalnego;

¹⁶ Z uwagi na różnice między alfabetem rosyjskim a polskim, w całym tekście przy oznaczaniu poszczególnych punktów zastosowano alfabet polski (przyp. tłum.).

¹⁷ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 27 stycznia 1999 r. w sprawie wykładni artykułów 71 (punkt „d”), 76 (ustęp 1) i 112 (ustęp 1) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 152.

- i) federalne systemy energetyczne, energetykę jądrową, materiały rozszczepialne; federalny transport, linie komunikacyjne, informację, technologie informatyczne i łączność; działania w przestrzeni kosmicznej*;
- j) politykę zagraniczną i stosunki międzynarodowe Federacji Rosyjskiej, umowy międzynarodowe Federacji Rosyjskiej; sprawy wojny i pokoju;
- k) stosunki gospodarcze Federacji Rosyjskiej z zagranicą;
- l) obronę i bezpieczeństwo; produkcję na potrzeby obronności; określanie trybu sprzedaży i zakupu broni, amunicji, sprzętu wojskowego i innego mienia wojskowego; wytwarzanie substancji toksycznych, narkotycznych i tryb ich wykorzystywania; zapewnienie bezpieczeństwa osób, społeczeństwa i państwa w zakresie stosowania technologii informatycznych i cyfrowego obiegu danych*;
- m) określanie statusu i ochronę granicy państwowej, morza terytorialnego, przestrzeni powietrznej, wyłącznej strefy ekonomicznej oraz szelfu kontynentalnego Federacji Rosyjskiej;
- n) ustrój sądów; prokuraturę; ustawodawstwo karne i karno-wykonawcze; amnestię i prawo łaski; ustawodawstwo cywilne, cywilno-procesowe; prawne regulowanie własności intelektualnej¹⁸;
- o) federalne prawo kolizyjne;
- p) służbę metrologiczną, normy, wzorce, system metryczny i rachubę czasu; geodezję i kartografię; nazewnictwo geograficzne; służbę meteorologiczną, oficjalną statystykę i rachunkowość*;
- r) odznaczenia państwowe i tytuły honorowe Federacji Rosyjskiej;
- s) federalną służbę państwową; ustanowienie wymogów związanych z obsadzaniem stanowisk państwowych i samorządowych, stanowisk w państwowych i samorządowych urzędach, w tym

¹⁸ Art. 71 (punkt „n”) w brzmieniu Ustawy Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji FR z dnia 5 lutego 2014 r. Nr 2-FKZ „O Sądzie Najwyższym Federacji Rosyjskiej i Prokuraturze Federacji Rosyjskiej”, która weszła w życie z dniem jej oficjalnej publikacji dnia 6 lutego 2014 r. (Oficjalny internetowy portal informacji prawnej www.pravo.gov.ru, 2014, 6 lutego, Nr 0001201402060001).

ograniczeń związanych z posiadaniem obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa, a także ograniczeń związanych z otwieraniem i posiadaniem rachunków (depozytów), przechowywaniem środków pieniężnych i innych walorów w bankach zagranicznych znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 72

1. Do wspólnego zakresu władztwa Federacji Rosyjskiej i podmiotów Federacji Rosyjskiej należy:

a) zapewnianie zgodności Konstytucji i ustaw republik, statutów, ustaw i innych normatywnych aktów krajów, obwodów, miast federalnych, obwodu autonomicznego i okręgów autonomicznych z Konstytucją Federacji Rosyjskiej i ustawami federalnymi;

b) ochrona praw i wolności człowieka i obywatela; ochrona praw mniejszości narodowych; zapewnianie praworządności oraz ładu prawnego i bezpieczeństwa publicznego; tryb funkcjonowania stref przygranicznych;

c) problemy władania, użytkowania i rozporządzania gruntami, kopalinami oraz wodnymi i innymi zasobami naturalnymi;

d) wyodrębnienie własności państwowej;

e) wykorzystywanie zasobów przyrody; rolnictwo; ochrona środowiska naturalnego i zapewnianie bezpieczeństwa ekologicznego; obszary przyrodnicze podlegające szczególnej ochronie; ochrona zabytków historii i kultury*;

f) najważniejsze zagadnienia dotyczące wychowania, kształcenia, nauki, kultury, kultury fizycznej i sportu, polityki wobec młodzieży*;

g) koordynacja zagadnień ochrony zdrowia, w tym zapewnienie dostępności pomocy medycznej wysokiej jakości, ochrona i poprawa zdrowia publicznego, tworzenie warunków do zdrowego stylu życia, tworzenie kultury odpowiedzialnego podejścia obywateli

do własnego zdrowia; opieka socjalna wraz z ubezpieczeniami społecznymi*;

g¹) ochrona rodziny, macierzyństwa, ojcostwa i dzieciństwa; ochrona instytucji małżeństwa jako związku mężczyzny i kobiety; tworzenie warunków do godnego wychowywania dzieci w rodzinie, a dorosłym dzieciom do realizowania obowiązku opieki nad rodzicami*;

h) podejmowanie działań na rzecz zapobiegania katastrofom, klęskom żywiołowym, epidemiom oraz likwidowanie ich skutków;

i) ustanowienie ogólnych zasad nakładania podatków i opłat w Federacji Rosyjskiej;

j) ustawodawstwo administracyjne, administracyjno-procesowe, ustawodawstwo pracy, rodzinne, lokalowe, rolne, wodne, leśne, prawo górnicze i ochrony środowiska naturalnego;

k) polityka kadrowa organów sądowych i organów ochrony prawnej; adwokatura i notariat;

l) ochrona rdzennych obszarów zamieszkiwania i tradycyjnego sposobu życia niewielkich liczebnie wspólnot etnicznych;

m) ustanowienie ogólnych zasad organizacji systemu organów władzy państwowej i samorządu lokalnego;

n) koordynowanie kontaktów międzynarodowych i kontaktów gospodarczych podmiotów Federacji Rosyjskiej z zagranicą, wykonywanie umów międzynarodowych zawartych przez Federację Rosyjską.

2. Postanowienia niniejszego artykułu w równym stopniu dotyczą republik, krajów, obwodów, miast o znaczeniu federalnym, obwodu autonomicznego i okręgów autonomicznych.

Artykuł 73

Poza zakresem władztwa Federacji Rosyjskiej i kompetencji Federacji Rosyjskiej, w sprawach objętych wspólnym zakresem działania Federacji Rosyjskiej i podmiotów Federacji Rosyjskiej, podmioty Federacji Rosyjskiej dysponują pełnią władzy państwowej.

Artykuł 74

1. Na terytorium Federacji Rosyjskiej zabrania się ustanawiania granic celnych, ceł, opłat i jakichkolwiek innych przeszkód w swobodnym przepływie towarów, usług i środków finansowych.
2. Ograniczenia w przepływie towarów i usług mogą być wprowadzane zgodnie z ustawą federalną, jeśli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa, ochrony życia i zdrowia ludzkiego, ochrony przyrody i dóbr kultury.

Artykuł 75*

1. Jednostką pieniężną w Federacji Rosyjskiej jest rubel. Prawo emisji pieniądza posiada wyłącznie Centralny Bank Federacji Rosyjskiej. Wprowadzanie do obiegu i emitowanie innych walut w Federacji Rosyjskiej jest zabronione.
2. Ochrona i zapewnianie stabilności rubla są podstawową funkcją Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej, którą pełni on w sposób niezależny od innych organów władzy państwowej.
3. System podatków pobieranych na rzecz budżetu federalnego oraz ogólne zasady opodatkowania i opłat w Federacji Rosyjskiej określa ustawa federalna.
4. Pożyczki państwowe emitowane są w trybie określonym przez ustawę federalną i udzielane na zasadzie dobrowolności.
5. Federacja Rosyjska szanuje pracę obywateli i zapewnia ochronę ich praw. Państwo gwarantuje minimalną płacę w wysokości nie niższej niż minimum egzystencji, niezbędnego do utrzymania osób zdolnych do pracy i obliczanego dla całej Federacji Rosyjskiej.
6. Federacja Rosyjska tworzy system emerytalny dla obywateli oparty na zasadach powszechności, sprawiedliwości i solidarności pokoleniowej, wspiera jego skuteczne działanie, a także dokonuje indeksacji emerytur co najmniej raz w roku w trybie określonym przez ustawę federalną.
7. W Federacji Rosyjskiej, zgodnie z ustawą federalną, gwarantuje się obowiązkowe ubezpieczenie społeczne, pomoc społeczną

dla obywateli wymagających wsparcia oraz indeksację świadczeń społecznych i innych świadczeń socjalnych.

Artykuł 75^{1*}

W Federacji Rosyjskiej tworzy się warunki sprzyjające trwałemu wzrostowi gospodarczemu kraju i poprawie dobrobytu obywateli, wzajemnemu zaufaniu między państwem a społeczeństwem, gwarantuje ochronę godności obywateli i szacunek dla człowieka pracy oraz zapewnia się równowagę praw i obowiązków obywatela, partnerstwo społeczne, i solidarność gospodarczą, polityczną i socjalną.

Artykuł 76

1¹⁹. W sprawach należących do władztwa Federacji Rosyjskiej uchwała się federalne ustawy konstytucyjne oraz ustawy federalne mające bezpośrednie zastosowanie na całym terytorium Federacji Rosyjskiej.

2. W sprawach objętych wspólnym zakresem władztwa Federacji Rosyjskiej i podmiotów Federacji Rosyjskiej wydaje się ustawy federalne oraz uchwalane zgodnie z nimi ustawy i inne normatywne akty prawne podmiotów Federacji Rosyjskiej.

3. Ustawy federalne nie mogą być sprzeczne z federalnymi ustawami konstytucyjnymi.

4. Poza zakresem władztwa Federacji Rosyjskiej oraz wspólnym zakresem władztwa Federacji Rosyjskiej i podmiotów Federacji Rosyjskiej republiki, kraje, obwody, miasta o znaczeniu federalnym, obwód autonomiczny i okręgi autonomiczne stanowią własne regulacje prawne, obejmujące uchwalanie ustaw i wydawanie innych normatywnych aktów prawnych.

5. Ustawy oraz inne normatywne akty prawne podmiotów Federacji Rosyjskiej nie mogą być sprzeczne z ustawami federalnymi uchwalonymi zgodnie z ustępem 1 i 2 niniejszego artykułu. W razie sprzeczności między ustawą federalną a innym aktem wydanym w Federacji Rosyjskiej obowiązuje ustawa federalna.

¹⁹ Patrz przypis 17.

6. W razie sprzeczności między ustawą federalną a normatywnym aktem prawnym podmiotu Federacji Rosyjskiej wydanym w zgodzie z ustępem 4 niniejszego artykułu, obowiązuje normatywny akt prawny podmiotu Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 77

1. System organów władzy państwowej republik, krajów, obwodów, miast o znaczeniu federalnym, obwołu autonomicznego i okręgów autonomicznych, podmioty Federacji Rosyjskiej ustanawiają samodzielnie zgodnie z zasadami ustroju konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i ogólnymi zasadami organizacji przedstawicielskich i wykonawczych organów władzy państwowej ustalonymi przez ustawę federalną.

2. W zakresie władztwa Federacji Rosyjskiej oraz władztwa Federacji Rosyjskiej w sprawach należących do wspólnego zakresu władztwa Federacji Rosyjskiej i podmiotów Federacji Rosyjskiej, federalne organy władzy wykonawczej i organy władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej tworzą jednolity system władzy wykonawczej w Federacji Rosyjskiej.

3. Najwyższym urzędnikiem podmiotu Federacji Rosyjskiej (zwierzchnikiem najwyższego organu wykonawczego władzy państwowej podmiotu wchodzącego w skład Federacji Rosyjskiej) może być obywatel Federacji Rosyjskiej, który ukończył 30 lat, jego miejscem stałego zamieszkania jest Federacja Rosyjska, nie posiada obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Najwyższemu urzędnikowi podmiotu Federacji Rosyjskiej (zwierzchnikowi najwyższego organu wykonawczego władzy państwowej podmiotu wchodzącego w skład Federacji Rosyjskiej), w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej. Ustawa Federalna może określać dodatkowe wymagania wobec najwyższego urzędnika

podmiotu Federacji Rosyjskiej (zwierzchnika najwyższego organu wykonawczego władzy państwowej podmiotu Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 78

1. Federalne organy władzy wykonawczej w celu realizacji swoich kompetencji mogą tworzyć własne organy terenowe i powoływać odpowiednich urzędników.

2. Federalne organy władzy wykonawczej w porozumieniu z organami władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej mogą przekazywać im wykonywanie części swoich kompetencji, jeśli nie jest to sprzeczne z Konstytucją Federacji Rosyjskiej lub ustawami federalnymi.

3. Organy władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej w porozumieniu z federalnymi organami władzy wykonawczej mogą przekazywać im wykonywanie części swoich kompetencji.

4. Prezydent Federacji Rosyjskiej i Rząd Federacji Rosyjskiej zapewniają, zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, realizację kompetencji federalnej władzy państwowej na całym terytorium Federacji Rosyjskiej.

5. Zwierzchnikiem federalnego organu państwowego może być obywatel Federacji Rosyjskiej, który ukończył 30 lat, nie posiada obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Zwierzchnikowi federalnego organu, w trybie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 79*

Federacja Rosyjska może uczestniczyć w organizacjach między państwowych i przekazywać im część swoich uprawnień, zgodnie z umowami międzynarodowymi zawartymi przez Federację Rosyjską, jeżeli nie pociąga to za sobą ograniczenia praw i wolności człowieka i obywatela, i nie jest sprzeczne z zasadami ustroju

konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej. Decyzje organów międzynarodowych podjęte na podstawie umów międzynarodowych, których stroną jest Federacja Rosyjska, o treści sprzecznej z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, nie podlegają w Federacji Rosyjskiej wykonaniu.

Artykuł 79^{1*}

Federacja Rosyjska podejmuje środki w celu utrzymania i wzmocnienia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zapewnienia pokojowego współistnienia państw i narodów oraz zapobiegania ingerencji w wewnętrzne sprawy państwa.

PREZYDENT
FEDERACJI ROSYJSKIEJ

ROZDZIAŁ 4 PREZYDENT FEDERACJI ROSYJSKIEJ

Artykuł 80

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej jest głową państwa.
2. Prezydent Federacji Rosyjskiej jest gwarantem Konstytucji Federacji Rosyjskiej, praw i wolności człowieka i obywatela. W trybie określonym przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej podejmuje kroki mające na celu ochronę suwerenności Federacji Rosyjskiej, jej niepodległości i integralności państwowej, utrzymuje pokój i harmonię społeczną, zapewnia skoordynowane funkcjonowanie i współdziałanie organów będących częścią jednolitego systemu władzy publicznej*.
3. Prezydent Federacji Rosyjskiej, zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej i ustawami federalnymi, określa podstawowe kierunki wewnętrznej i zagranicznej polityki państwa.
4. Prezydent Federacji Rosyjskiej jako głowa państwa reprezentuje Federację Rosyjską w kraju i w stosunkach międzynarodowych.

Artykuł 81*

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej wybierany jest na sześcioletnią kadencję przez obywateli Federacji Rosyjskiej na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym.
2. Prezydentem Federacji Rosyjskiej może zostać wybrany obywatel Federacji Rosyjskiej, który ukończył 35 lat, którego stałym miejscem zamieszkania od co najmniej 25 lat jest Federacja Rosyjska, nie posiada i nie posiadał wcześniej obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Wymóg nieposiadania przez kandydata na stanowisko Prezydenta Federacji Rosyjskiej obywatelstwa innego państwa nie odnosi się do obywateli Federacji Rosyjskiej, którzy wcześniej posiadali obywatelstwo państwa, które zostało przyjęte, bądź też którego część została przyjęta do Federacji Rosyjskiej,

w trybie przewidzianym przez federalną ustawę konstytucyjną, i którzy na stałe zamieszkiwali na terytorium państwa przyjętego do Federacji Rosyjskiej, bądź też tej jego części, która została przyjęta do Federacji Rosyjskiej. Prezydentowi Federacji Rosyjskiej, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej.

3. Ta sama osoba nie może sprawować urzędu Prezydenta Federacji Rosyjskiej dłużej niż przez dwie kadencje.

3¹. Przepis artykułu 81 ustęp 3 Konstytucji Federacji Rosyjskiej ograniczający liczbę kadencji, przez które ta sama osoba może sprawować urząd Prezydenta Federacji Rosyjskiej, dotyczy osoby, która sprawuje i (lub) sprawowała urząd Prezydenta Federacji Rosyjskiej, bez uwzględnienia liczby kadencji, podczas których sprawowała i (lub) sprawuje ten urząd w chwili wejścia w życie zmiany do Konstytucji Federacji Rosyjskiej wprowadzającej odpowiednie ograniczenie, i nie wyłącza możliwości sprawowania przez tę osobę urzędu Prezydenta Federacji Rosyjskiej w kadencjach przewidzianych w tym przepisie.

4. Tryb wyboru Prezydenta Federacji Rosyjskiej określa ustawa federalna.

Artykuł 82

1. Obejmując urząd Prezydent Federacji Rosyjskiej składa wobec narodu następującą przysięgę:

„Przysięgam, że realizując kompetencje Prezydenta Federacji Rosyjskiej będę szanował i chronił prawa i wolności człowieka i obywatela, przestrzegał i bronił Konstytucji Federacji Rosyjskiej, bronił suwerenności i niepodległości, bezpieczeństwa i integralności państwa, wiernie służył narodowi”.

2. Przysięgę składa się w uroczystej formie, w obecności senatorów Federacji Rosyjskiej, deputowanych do Dumy Państwowej i sędziów Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 83

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej:

a) powołuje Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, którego kandydatura została zatwierdzona przez Dumę Państwową na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, a także odwołuje Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej ze stanowiska*;

b) sprawuje ogólne zwierzchnictwo nad Rządem Federacji Rosyjskiej; ma prawo przewodniczyć posiedzeniom Rządu Federacji Rosyjskiej*;

b¹) zatwierdza, na wniosek Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, strukturę federalnych organów władzy wykonawczej, wprowadza w niej zmiany; w ramach struktury federalnych organów władzy wykonawczej wskazuje organy, którymi kieruje Prezydent Federacji Rosyjskiej oraz organy, którymi kieruje Rząd Federacji Rosyjskiej. W przypadku odwołania z urzędu Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej, nowo mianowany Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej nie przedstawia Prezydentowi Federacji Rosyjskiej propozycji dotyczących struktury federalnych organów władzy wykonawczej*;

c) podejmuje decyzję w sprawie dymisji Rządu Federacji Rosyjskiej;

c¹) przyjmuje dymisję Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, ministrów federalnych, a także zwierzchników federalnych organów władzy wykonawczej, którymi kieruje Prezydent Federacji Rosyjskiej*;

d) przedstawia Dumie Państwowej kandydata na stanowisko Prezesa Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej; składa w Dumie Państwowej wniosek o odwołanie ze stanowiska Prezesa Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej;

e) powołuje na stanowisko zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej oraz ministrów federalnych, których kandydatury zostały zatwierdzone przez Dumę Państwową (z wyjątkiem

ministrów federalnych wskazanych w punkcie „e¹” niniejszego artykułu) i odwołuje ich ze stanowiska*;

e¹) powołuje na stanowisko, po konsultacji z Radą Federacji, i odwołuje zwierzchników federalnych organów władzy wykonawczej (w tym także ministrów federalnych), odpowiedzialnych za sprawy obrony, bezpieczeństwa państwa, sprawy wewnętrzne, wymiar sprawiedliwości, sprawy zagraniczne, zapobieganie sytuacjom kryzysowym i likwidację następstw klęsk żywiołowych oraz bezpieczeństwo publiczne*;

f) przedstawia Radzie Federacji kandydatów na stanowisko Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, zastępcy Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i sędziów Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, zastępców Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej i sędziów Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej; mianuje prezesów, wiceprezesów i sędziów innych sądów federalnych*;

f¹) powołuje, po konsultacjach z Radą Federacji, i odwołuje Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej, zastępców Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej, prokuratorów podmiotów Federacji Rosyjskiej, prokuratorów wojskowych i prokuratorów innych wyspecjalizowanych prokuratur, równych rangą prokuratorom podmiotów Federacji Rosyjskiej; powołuje i odwołuje innych prokuratorów, jeżeli taki tryb mianowania i odwoływania przewiduje ustawa federalna*;

f²) powołuje i odwołuje przedstawicieli Federacji Rosyjskiej w Radzie Federacji¹;

f³) przedkłada Radzie Federacji wniosek o zaprzestaniu, zgodnie z przepisami federalnej ustawy konstytucyjnej, wykonywania obowiązków przez Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji

¹ Art. 83 został uzupełniony punktem „f²” w brzmieniu Ustawy Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 21 lipca 2014 r. Nr 11 FKZ „O Radzie Federacji Zgromadzenia Federalnego Federacji Rosyjskiej”, która weszła w życie z dniem jej oficjalnego ogłoszenia 22 lipca 2014 r. (Oficjalny internetowy portal informacji prawnej www.pravo.gov.ru, 2014, 22 lipca, Nr 0001201407220002).

Rosyjskiej, zastępcy Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i sędziów Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, prezesa Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, zastępców Prezesa Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej i sędziów Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, przewodniczących, zastępców przewodniczących i sędziów sądów kasacyjnych i apelacyjnych, w przypadku popełnienia przez nich czynu naruszającego cześć i godność urzędu sędziego, a także w innych przypadkach, przewidzianych w federalnej ustawie konstytucyjnej, wskazujących na niemożność sprawowania urzędu przez sędziego*;

f⁴) przedstawia Radzie Federacji kandydatów na stanowiska Przewodniczącego Izby Obrachunkowej i połowy całkowitej liczby audytorów Izby Obrachunkowej; przedstawia Dumie Państwowej kandydatów na stanowiska zastępcy Przewodniczącego Izby Obrachunkowej i połowy całkowitej liczby audytorów Izby Obrachunkowej*;

f⁵) powołuje Radę Państwa Federacji Rosyjskiej w celu zapewnienia skoordynowanego funkcjonowania i współdziałania władz publicznych, określenia głównych kierunków polityki wewnętrznej i zagranicznej Federacji Rosyjskiej oraz priorytetowych obszarów rozwoju społeczno-gospodarczego państwa; status Rady Państwa Federacji Rosyjskiej określa ustawa federalna*;

g) powołuje Radę Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej mającą na celu współdziałanie z głową państwa przy realizacji jego kompetencji w zakresie ochrony interesów narodowych i bezpieczeństwa jednostki, społeczeństwa i państwa, a także utrzymywania pokoju i harmonii społecznej, ochrony suwerenności Federacji Rosyjskiej, jej niezależności i integralności państwowej oraz zapobiegania wewnętrznym i zewnętrznym zagrożeniom; przewodniczy Radzie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Status Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej określa ustawa federalna*;

h) zatwierdza doktrynę wojskową Federacji Rosyjskiej;

i) powołuje Administrację Prezydenta Federacji Rosyjskiej dla wsparcia realizacji swoich kompetencji*;

j) powołuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Prezydenta Federacji Rosyjskiej;

k) powołuje i odwołuje Najwyższe Dowództwo Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej;

l) powołuje i odwołuje, po konsultacji z właściwymi komitetami lub komisjami izb Zgromadzenia Federalnego, przedstawicieli dyplomatycznych Federacji Rosyjskiej w innych państwach oraz organizacjach międzynarodowych.

Artykuł 84

Prezydent Federacji Rosyjskiej:

a) zarządza wybory do Dumy Państwowej zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej i ustawą federalną;

b)² rozwiązuje Dumę Państwową w przypadkach i w trybie przewidzianych przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej;

c) zarządza referendum w trybie określonym przez federalną ustawę konstytucyjną;

d) przedkłada projekty ustaw Dumie Państwowej;

e) podpisuje i ogłasza ustawy federalne;

f) zwraca się do Zgromadzenia Federalnego z dorocznymi oświadczeniami o stanie państwa i podstawowych kierunkach wewnętrznej i zagranicznej polityki państwa.

Artykuł 85

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej może korzystać z procedury rozjemczej w celu rozstrzygnięcia sporów między organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej, jak również między organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej. W przypadku

² Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 11 listopada 1999 r. w sprawie wykładni artykułów 84 (punkt „b”), 99 (ustęp 1, 2, 4), 109 (ustęp 1) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 161.

nieosiągnięcia porozumienia może on przekazać rozstrzygnięcie sporu właściwemu sądowi.

2. Prezydent Federacji Rosyjskiej ma prawo zawiesić obowiązywanie aktów organów władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej w przypadku, gdy akty te są sprzeczne z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, ustawą federalną i międzynarodowymi zobowiązaniami Federacji Rosyjskiej lub naruszają prawa i wolności człowieka i obywatela, do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez właściwy sąd.

Artykuł 86

Prezydent Federacji Rosyjskiej:

- a) kieruje polityką zagraniczną Federacji Rosyjskiej;
- b) prowadzi rokowania i podpisuje umowy międzynarodowe Federacji Rosyjskiej;
- c) podpisuje dokumenty ratyfikacyjne;
- d) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych.

Artykuł 87

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej jest Najwyższym Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej.

2. W wypadku agresji przeciwko Federacji Rosyjskiej lub bezpośredniej groźby agresji Prezydent Federacji Rosyjskiej wprowadza na terytorium Federacji Rosyjskiej, lub w jej poszczególnych częściach stan wojenny, niezwłocznie powiadamiając o tym Radę Federacji i Dumę Państwową.

3. Reżim stanu wojennego określa federalna ustawa konstytucyjna.

Artykuł 88

Prezydent Federacji Rosyjskiej, w okolicznościach i w trybie przewidzianych przez federalną ustawę konstytucyjną, wprowadza na terytorium Federacji Rosyjskiej lub w jej poszczególnych częściach

stan wyjątkowy, niezwłocznie powiadamiając o tym Radę Federacji i Dumę Państwową.

Artykuł 89

Prezydent Federacji Rosyjskiej:

- a) rozstrzyga sprawy obywatelstwa Federacji Rosyjskiej i udzielania azylu politycznego;
- b) nadaje odznaczenia państwowe Federacji Rosyjskiej, tytuły honorowe Federacji Rosyjskiej, jak również wyższe stopnie wojskowe i wyższe tytuły specjalne;
- c) stosuje prawo łaski.

Artykuł 90

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej wydaje dekrety i rozporządzenia.
2. Dekrety i rozporządzenia Prezydenta Federacji Rosyjskiej obowiązują na całym terytorium Federacji Rosyjskiej.
3. Dekrety i rozporządzenia Prezydenta Federacji Rosyjskiej nie mogą być sprzeczne z Konstytucją Federacji Rosyjskiej i ustawami federalnymi.

Artykuł 91³

Prezydentowi Federacji Rosyjskiej przysługuje przywilej nietykalności.

Artykuł 92

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej obejmuje urząd z chwilą złożenia przysięgi i przestaje go sprawować wraz z upływem kadencji, z chwilą złożenia przysięgi przez nowo wybranego Prezydenta Federacji Rosyjskiej.

³ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 11 lipca 2000 r. w sprawie wykładni artykułów 91 i 92 (ustęp 2) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, odnoszących się do przedterminowego zaprzestania sprawowania urzędu przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej w przypadku trwałej, spowodowanej stanem zdrowia niezdolności do jego sprawowania, s. 168.

2⁴. Prezydent Federacji Rosyjskiej przestaje sprawować urząd przed upływem kadencji w przypadku swojego ustąpienia, trwałej, spowodowanej stanem zdrowia niezdolności do sprawowania urzędu lub złożenia z urzędu. W takich przypadkach wybory Prezydenta Federacji Rosyjskiej winny się odbyć nie później niż w trzy miesiące od chwili przedterminowego zaprzestania sprawowania urzędu.

3⁵. We wszystkich przypadkach, gdy Prezydent Federacji Rosyjskiej nie jest w stanie sprawować urzędu, tymczasowo jego obowiązki wykonuje Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej. Wykonujący obowiązki Prezydenta Federacji Rosyjskiej nie ma prawa rozwiązywać Dumy Państwowej, zarządzać referendum, jak również zgłaszać propozycji zmian i rewizji postanowień Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 92^{1*}

1. Prezydentowi Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd z powodu upływu kadencji albo przed upływem kadencji, z powodu swojego ustąpienia lub trwałej, spowodowanej stanem zdrowia niezdolności do sprawowania urzędu, przysługuje przywilej nietykalności.

2. Pozostałe gwarancje dla Prezydenta Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd z powodu upływu kadencji albo przed upływem kadencji, z powodu swojego ustąpienia lub trwałej, spowodowanej stanem zdrowia niezdolności do sprawowania urzędu, ustanawia się w ustawie federalnej.

3. Prezydent Federacji Rosyjskiej, po zaprzestaniu sprawowania urzędu, może zostać pozbawiony przywileju nietykalności w trybie przewidzianym w artykule 93 Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 93*

1. Prezydent Federacji Rosyjskiej może zostać złożony z urzędu, a Prezydent Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd, pozbawiony przywileju nietykalności, przez Radę Federacji jedynie

⁴ Tamże; patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 6 lipca 1999 r. w sprawie wykładni artykułu 92 (ustęp 2 i 3) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 176.

⁵ Tamże.

na podstawie wniesionego przez Dumę Państwową oskarżenia o zdradę państwa lub popełnienie innego ciężkiego przestępstwa, potwierdzonego orzeczeniem Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej o wystąpieniu w działaniach Prezydenta Federacji Rosyjskiej zarówno tego, który sprawuje urząd, jak i tego, który zaprzestał go sprawować, znamion przestępstwa, oraz po potwierdzeniu przez Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej prawomocności trybu wniesienia oskarżenia.

2. Uchwała Dumy Państwowej o wniesieniu oskarżenia oraz uchwała Rady Federacji o złożeniu Prezydenta Federacji Rosyjskiej z urzędu albo o pozbawieniu przywileju nietykalności Prezydenta Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd, winny być podjęte z inicjatywy co najmniej jednej trzeciej deputowanych do Dumy Państwowej, większością dwóch trzecich ogólnej liczby głosów, odpowiednio – senatorów Federacji Rosyjskiej i deputowanych do Dumy Państwowej, i z uwzględnieniem stanowiska komisji specjalnej, powołanej w tej sprawie przez Dumę Państwową.

3. Uchwała Rady Federacji o złożeniu z urzędu Prezydenta Federacji Rosyjskiej albo o pozbawieniu przywileju nietykalności Prezydenta Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd, winna być podjęta nie później niż w ciągu trzech miesięcy po wniesieniu przez Dumę Państwową oskarżenia przeciwko prezydentowi. Jeżeli w tym terminie Rada Federacji nie podejmie uchwały, oskarżenie wobec Prezydenta, i Prezydenta, który przestał sprawować urząd, uznaje się za oddalone.

ZGROMADZENIE
FEDERALNE

ROZDZIAŁ 5 ZGROMADZENIE FEDERALNE

Artykuł 94

Zgromadzenie Federalne – parlament Federacji Rosyjskiej – jest przedstawicielskim i ustawodawczym organem Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 95*

1. Zgromadzenie Federalne składa się z dwóch izb – Rady Federacji i Dumy Państwowej.

2. Rada Federacji składa się z senatorów Federacji Rosyjskiej.

W skład Rady Federacji wchodzi:

a) dwóch przedstawicieli każdego z podmiotów Federacji Rosyjskiej: po jednym z ramienia ustawodawczego (przedstawicielskiego) i wykonawczego organu władzy państwowej – na czas kadencji właściwego organu;

b) Prezydent Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd z powodu upływu kadencji, albo w jej trakcie ze względu na podanie się do dymisji, dożywotnio. Prezydent Federacji Rosyjskiej, który przestał sprawować urząd w związku z upływem kadencji, albo w jej trakcie ze względu na podanie się do dymisji, ma prawo odmówić pełnienia funkcji senatora Federacji Rosyjskiej;

c) nie więcej niż 30 przedstawicieli Federacji Rosyjskiej powoływanych przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej, z których nie więcej niż siedmiu może być mianowanych dożywotnio.

3. Łączną liczbę senatorów Federacji Rosyjskiej określa się na podstawie liczby przedstawicieli podmiotów Federacji Rosyjskiej wymienionych w art. 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej oraz liczby osób pełniących funkcję senatorów Federacji Rosyjskiej, o których mowa w ustępie 2 punkt „b” i „c” niniejszego artykułu.

4. Senatorem Federacji Rosyjskiej może być obywatel Federacji Rosyjskiej, który ukończył 30 lat, jego miejscem stałego zamieszkania jest Federacja Rosyjska i nie posiadał wcześniej obywatelstwa

innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Senatorom Federacji Rosyjskiej, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej.

5. Na przedstawicieli Federacji Rosyjskiej w Radzie Federacji, pełniących funkcję senatora Federacji Rosyjskiej dożywotnio, mogą być mianowani obywatele mający wybitne zasługi dla kraju w zakresie działalności państwowej i społecznej.

6. Przedstawiciele Federacji Rosyjskiej w Radzie Federacji, z wyjątkiem przedstawicieli Federacji Rosyjskiej pełniących funkcję senatorów Federacji Rosyjskiej dożywotnio, są mianowani na okres sześciu lat.

7. Duma Państwowa składa się z 450 deputowanych.

Artykuł 96

1. Duma Państwowa wybierana jest na pięcioletnią kadencję¹.

2. Tryb tworzenia Rady Federacji i tryb wyboru deputowanych do Dumy Państwowej określają ustawy federalne.

Artykuł 97

1. Na deputowanego do Dumy Państwowej może być wybrany obywatel Federacji Rosyjskiej, który ukończył 21 lat i jest uprawniony do udziału w wyborach, jego miejscem stałego zamieszkania jest Federacja Rosyjska, nie posiada obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Deputowanym Federacji Rosyjskiej, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania

¹ Art. 96 (ust. 1) w brzmieniu Ustawy Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 30 grudnia 2008 r., Nr 6 FKZ „O zmianie zakresu uprawnień Prezydenta Federacji Rosyjskiej i Dumy Państwowej”, która weszła w życie z dniem jej oficjalnej publikacji dnia 31 grudnia 2008 r. („Rossijskaja Gazieta” 2008, 31 grudnia). Postanowienia tej ustawy miały zastosowanie do Dumy Państwowej wybranej po jej wejściu w życie.

rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej*.

2. Ta sama osoba nie może być jednocześnie senatorem Federacji Rosyjskiej i deputowanym do Dumy Państwowej. Deputowany do Dumy Państwowej nie może być deputowanym innych organów przedstawicielskich władzy państwowej i organów samorządu lokalnego*.

3. Deputowani do Dumy Państwowej są zawodowymi parlamentarzystami. Deputowani do Dumy Państwowej nie mogą pozostawać w służbie państwowej ani prowadzić innej zarobkowej działalności z wyjątkiem działalności dydaktycznej, naukowej i innej działalności twórczej.

Artykuł 98

1. Senatorom Federacji Rosyjskiej i deputowanym do Dumy Państwowej w całym okresie pełnienia funkcji przysługuje immunitet. Nie mogą być zatrzymani, aresztowani ani poddani przeszukaniu, z wyjątkiem przypadków zatrzymania na miejscu przestępstwa, jak również objęci nadzorem, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę federalną w celu zapewnienia bezpieczeństwa innych osób*.

2. Sprawę pozbawienia immunitetu rozstrzyga na wniosek Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej właściwa izba Zgromadzenia Federalnego.

Artykuł 99

1². Zgromadzenie Federalne jest organem pracującym stale.

2³. Duma Państwowa zbiera się na pierwsze posiedzenie trzydziestego dnia po jej wybraniu. Prezydent Federacji Rosyjskiej może zwołać posiedzenie Dumy Państwowej przed tym terminem.

² Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 11 listopada 1999 r. w sprawie wykładni artykułów 84 (punkt „b”), 99 (ustęp 1, 2, 4), 109 (ustęp 1) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 161.

³ Tamże.

3. Pierwsze posiedzenie Dumy Państwowej otwiera najstarszy wiekiem deputowany.

4⁴. Z chwilą rozpoczęcia obrad Dumy Państwowej nowej kadencji wygasają pełnomocnictwa Dumy Państwowej poprzedniej kadencji.

Artykuł 100

1. Rada Federacji i Duma Państwowa obradują oddzielnie.
2. Posiedzenia Rady Federacji i Dumy Państwowej są jawne. W przypadkach przewidzianych regulaminem izby ma ona prawo odbywać posiedzenia przy drzwiach zamkniętych.
3. Izby mogą zbierać się wspólnie w celu wysłuchiwania orędzi Prezydenta Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 101

1. Rada Federacji wybiera ze swojego składu Przewodniczącego Rady Federacji i jego zastępców. Duma Państwowa wybiera ze swojego składu Przewodniczącego Dumy Państwowej i jego zastępców.
2. Przewodniczący Rady Federacji i jego zastępcy oraz Przewodniczący Dumy Państwowej i jego zastępcy prowadzą posiedzenia i czuwają nad przestrzeganiem wewnętrznego regulaminu danej izby.
3. Rada Federacji i Duma Państwowa tworzą komitety i komisje, rozpatrują w trakcie obrad sprawy należące do zakresu ich działania.
4. Każda z izb uchwała własny regulamin i rozstrzyga sprawy dotyczące wewnętrznego trybu swej działalności.
5. W celu sprawowania kontroli nad wykonaniem budżetu federalnego Rada Federacji wspólnie z Dumą Państwową powołują Izbę Obrachunkową, której skład i tryb działania określa ustawa federalna.

⁴ Tamże.

Artykuł 102

1. Do kompetencji Rady Federacji należy:

a) zatwierdzanie zmian granic między podmiotami Federacji Rosyjskiej;

b) zatwierdzanie dekretu Prezydenta Federacji Rosyjskiej o wprowadzeniu stanu wojennego;

c) zatwierdzanie dekretu Prezydenta Federacji Rosyjskiej o wprowadzeniu stanu wyjątkowego;

d) podejmowanie decyzji w sprawie ewentualnego użycia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej poza granicami Federacji Rosyjskiej;

e) zarządzanie wyborów Prezydenta Federacji Rosyjskiej;

f) złożenie z urzędu Prezydenta Federacji Rosyjskiej; pozbawienie przywileju nietykalności Prezydenta Federacji Rosyjskiej, który zaprzestał sprawować urząd*;

g) powoływanie na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, zastępcy Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i sędziów Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, zastępców Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej i sędziów Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej*;

h) przeprowadzanie konsultacji w sprawie przedstawionych przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej kandydatur na stanowiska Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej, zastępców Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej, prokuratorów podmiotów Federacji Rosyjskiej, prokuratorów wojskowych i prokuratorów innych wyspecjalizowanych prokuratur równych rangom prokuratorom podmiotów Federacji Rosyjskiej*;

i) powoływanie i odwoływanie, na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, Przewodniczącego Izby Obrachunkowej oraz połowy składu audytorów Izby Obrachunkowej*;

j) przeprowadzanie konsultacji w sprawie przedstawionych przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej kandydatur na stanowiska zwierzchników federalnych organów władzy wykonawczej (w tym ministrów federalnych) odpowiedzialnych za obronę, bezpieczeństwo państwa, sprawy wewnętrzne, wymiar sprawiedliwości, sprawy zagraniczne, zapobieganie sytuacjom kryzysowym i likwidacja następstw klęsk żywiołowych oraz bezpieczeństwo publiczne*;

k) odwołanie z urzędu, na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, na podstawie federalnej ustawy konstytucyjnej, Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, zastępcy Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej oraz sędziów Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, zastępców Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej oraz sędziów Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, przewodniczących, zastępców przewodniczących i sędziów sądów kasacyjnych i apelacyjnych, w przypadku popełnienia czynu godzącego w cześć i godność sędziego, a także w innych przypadkach przewidzianych w federalnej ustawie konstytucyjnej, wskazujących na niemożność wykonywania obowiązków przez sędziego*;

l) wysłuchanie rocznych sprawozdań Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej, dotyczących stanu praworządności i porządku prawnego w Federacji Rosyjskiej*.

2. Rada Federacji podejmuje uchwały w sprawach należących do jej kompetencji zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej.

3. Uchwały Rady Federacji podejmowane są większością głosów ogólnej liczby senatorów Federacji Rosyjskiej, o ile Konstytucja Federacji Rosyjskiej nie przewiduje innego trybu podejmowania uchwał*.

Artykuł 103

1. Do kompetencji Dumy Państwowej należy:

a) zatwierdzanie na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej kandydata na Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej*;

a¹⁾ zatwierdzanie na wniosek Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej kandydatów na zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych, z wyjątkiem ministrów federalnych, o których mowa w artykule 83 punkt „c¹⁾” Konstytucji Federacji Rosyjskiej*;

b) udzielanie wotum zaufania Rządowi Federacji Rosyjskiej;

c) wysłuchanie corocznych sprawozdań Rządu Federacji Rosyjskiej o rezultatach jego działalności, w tym o sprawach, o które wносиła Duma Państwowa⁵;

d) powoływanie i odwoływanie Prezesa Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej;

d¹⁾ wysłuchanie corocznych sprawozdań Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej*;

e) powoływanie i odwoływanie, na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, zastępcy Przewodniczącego Izby Obrachunkowej oraz połowy całkowitej liczby audytorów Izby Obrachunkowej*;

f) powoływanie i odwoływanie Pełnomocnika ds. Praw Człowieka działającego zgodnie z federalną ustawą konstytucyjną. Pełnomocnikiem ds. praw człowieka może być obywatel Federacji Rosyjskiej, którego miejscem stałego zamieszkania jest Federacja Rosyjska, nieposiadający obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Pełnomocnikowi ds. Praw Człowieka, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej*;

g) ogłaszanie amnestii;

⁵ Art. 103 ust. 1 został uzupełniony punktem „c” – oznaczenia literowe zostały zmienione zgodnie z Ustawą Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 30 grudnia 2008 r. Nr 7-FKZ „O uprawnieniach kontrolnych Dumy Państwowej wobec Rządu Federacji Rosyjskiej”, która weszła w życie z dniem jej oficjalnej publikacji dnia 31 grudnia 2008 r. („Rossijskaja Gazieta” 2008, 31 grudnia).

h) wnoszenie oskarżenia wobec Prezydenta Federacji Rosyjskiej w celu złożenia go z urzędu albo wobec Prezydenta Federacji Rosyjskiej, który zakończył sprawować urząd, w celu pozbawienia go przywileju nietykalności*.

2. Duma Państwowa podejmuje uchwały w sprawach należących do jej kompetencji zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej.

3⁶. Uchwały Dumy Państwowej podejmowane są większością głosów ogólnej liczby deputowanych do Dumy Państwowej, o ile Konstytucja Federacji Rosyjskiej nie przewiduje innego trybu ich podejmowania.

Artykuł 103^{1*}

Rada Federacji i Duma Państwowa sprawują kontrolę parlamentarną, w szczególności mogą kierować zapytania parlamentarne do zwierzchników organów państwowych i organów samorządu lokalnego w sprawach wchodzących w zakres kompetencji tych organów i ich urzędników. Tryb sprawowania kontroli parlamentarnej określają ustawy federalne i regulaminy izb Zgromadzenia Federalnego.

Artykuł 104

1. Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Prezydentowi Federacji Rosyjskiej, Radzie Federacji, senatorom Federacji Rosyjskiej, deputowanym do Dumy Państwowej, Rządowi Federacji Rosyjskiej oraz ustawodawczym (przedstawicielskim) organom podmiotów Federacji Rosyjskiej. Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje również Sądowi Konstytucyjnemu Federacji Rosyjskiej i Sądowi Najwyższemu Federacji Rosyjskiej zgodnie z zakresem ich działania.

2. Projekty ustaw przedkłada się Dumie Państwowej.

3. Projekty ustaw o wprowadzeniu lub zniesieniu podatków, zwolnieniu od nich, o emisji pożyczek państwowych, o zmianie

⁶ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 12 kwietnia 1995 r. w sprawie wykładni artykułów 103 (ustęp 3), 105 (ustęp 2 i 5), 107 (ustęp 3), 108 (ustęp 2), 117 (ustęp 3) i 135 (ustęp 2) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 183.

zobowiązań finansowych państwa, oraz inne projekty ustaw przewidujące wydatki pokrywane z budżetu federalnego, mogą zostać wniesione wyłącznie pod warunkiem zaopiniowania ich przez Rząd Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 105

1. Ustawy federalne uchwała Duma Państwowa.

2⁷. Ustawy federalne uchwalane są większością głosów ogólnej liczby deputowanych do Dumy Państwowej, o ile Konstytucja Federacji Rosyjskiej nie przewiduje inaczej.

3. Ustawy federalne uchwalone przez Dumę Państwową w ciągu pięciu dni przekazywane są do rozpatrzenia Radzie Federacji.

4⁸. Ustawę federalną uważa się za przyjętą przez Radę Federacji, jeżeli głosowała za nią więcej niż połowa ogólnej liczby członków tej izby lub jeśli w ciągu czternastu dni nie została ona rozpatrzona przez Radę Federacji. W przypadku odrzucenia ustawy federalnej przez Radę Federacji izby mogą utworzyć komisję rozjemczą w celu przewyżczenia powstałych rozbieżności, po czym ustawa federalna winna być powtórnie rozpatrzona przez Dumę Państwową.

5⁹. W przypadku gdy Duma Państwowa nie zgadza się z decyzją Rady Federacji, ustawa federalna uważana jest za uchwaloną, jeśli w powtórnym głosowaniu za jej przyjęciem głosowało co najmniej dwie trzecie ogólnej liczby deputowanych do Dumy Państwowej.

Artykuł 106¹⁰

Obligatoryjnemu rozpatrzeniu przez Radę Federacji podlegają uchwalone przez Dumę Państwową ustawy federalne dotyczące:

- a) budżetu federalnego;
- b) federalnych podatków i opłat;

⁷ Tamże.

⁸ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 23 marca 1995 r. w sprawie wykładni artykułu 105 (ustęp 4) i artykułu 106 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 190.

⁹ Patrz przypis 6 niniejszego rozdziału.

¹⁰ Patrz przypis 8 niniejszego rozdziału.

- c) regulacji finansowych, walutowych, kredytowych i celnych oraz emisji pieniądza;
- d) ratyfikacji i wypowiedania umów międzynarodowych zawieranych przez Federację Rosyjską;
- e) statusu i ochrony granicy państwowej Federacji Rosyjskiej;
- f) wojny i pokoju.

Artykuł 107¹¹

1. Uchwalona ustawa federalna w ciągu pięciu dni przekazywana jest Prezydentowi Federacji Rosyjskiej w celu podpisania i ogłoszenia.

2. Prezydent Federacji Rosyjskiej w ciągu czternastu dni podpisuje ustawę federalną i zarządza jej ogłoszenie.

3¹². Jeżeli Prezydent Federacji Rosyjskiej odrzuci ustawę federalną w ciągu czternastu dni od chwili jej otrzymania, wówczas Duma Państwowa i Rada Federacji, w trybie określonym przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej, ponownie rozpatrują taką ustawę. Jeżeli podczas powtórnego rozpatrywania ustawa federalna zostanie przyjęta we wcześniej uchwalonym brzmieniu, większością co najmniej dwóch trzecich głosów ogólnej liczby senatorów Federacji Rosyjskiej i deputowanych do Dumy Państwowej, Prezydent Federacji Rosyjskiej w ciągu siedmiu dni podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie. Jeżeli Prezydent Federacji Rosyjskiej w czasie biegu tego terminu zwróci się do Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy federalnej z Konstytucją, to termin podpisania takiej ustawy zostaje zawieszony na czas rozpatrzenia wniosku przez Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej. Jeżeli Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej potwierdzi zgodność ustawy federalnej z Konstytucją, Prezydent Federacji Rosyjskiej podpisuje ją w ciągu trzech dni od daty wydania przez Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej właściwego

¹¹ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 22 kwietnia 1996 r. w sprawie wykładni poszczególnych postanowień artykułu 107 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 195.

¹² Patrz przypis 6 niniejszego rozdziału.

wyroku. Jeżeli Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej nie potwierdzi zgodności ustawy federalnej z Konstytucją, to Prezydent Federacji Rosyjskiej zwraca ją Dumie Państwowej bez podpisu*.

Artykuł 108

1. Federalne ustawy konstytucyjne uchwalane są w sprawach przewidzianych przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej.

2¹³. Federalną ustawę konstytucyjną uważa się za uchwaloną, jeżeli została przyjęta większością co najmniej trzech czwartych głosów ogólnej liczby senatorów Federacji Rosyjskiej i co najmniej dwóch trzecich głosów ogólnej liczby deputowanych do Dumy Państwowej. Uchwaloną federalną ustawę konstytucyjną Prezydent Federacji Rosyjskiej podpisuje w ciągu czternastu dni i zarządza jej ogłoszenie. Jeżeli Prezydent Federacji Rosyjskiej w czasie biegu tego terminu zwróci się do Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z wnioskiem o sprawdzenie zgodności federalnej ustawy konstytucyjnej z Konstytucją, to termin podpisania takiej ustawy zostaje zawieszony na czas rozpatrzenia wniosku przez Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej. Jeżeli Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej potwierdzi zgodność federalnej ustawy konstytucyjnej z Konstytucją, Prezydent Federacji Rosyjskiej podpisuje ją w ciągu trzech dni od daty wydania przez Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej właściwego wyroku. Jeżeli Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej nie potwierdzi zgodności federalnej ustawy konstytucyjnej z Konstytucją, to Prezydent Federacji Rosyjskiej zwraca ją Dumie Państwowej bez podpisu*.

Artykuł 109

1¹⁴. Duma Państwowa może zostać rozwiązana przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej w przypadkach przewidzianych w artykułach 111, 112 i 117 Konstytucji Federacji Rosyjskiej*.

2. W przypadku rozwiązania Dumy Państwowej Prezydent Federacji Rosyjskiej wyznacza datę wyborów tak, aby ponownie wybrana Duma Państwowa zebrała się nie później niż w ciągu czterech miesięcy od chwili jej rozwiązania.

¹³ Tamże.

¹⁴ Patrz przypis 2 niniejszego rozdziału.

3. Duma Państwowa, w ciągu roku od chwili jej wybrania, nie może zostać rozwiązana na podstawie przesłanek przewidzianych w artykule 117 Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

4. Duma Państwowa nie może zostać rozwiązana od chwili wysunięcia przez nią oskarżenia wobec Prezydenta Federacji Rosyjskiej do czasu podjęcia odpowiedniej uchwały przez Radę Federacji.

5. Duma Państwowa nie może zostać rozwiązana w okresie obowiązywania na całym terytorium Federacji Rosyjskiej stanu wojennego lub wyjątkowego, jak również w ciągu sześciu miesięcy poprzedzających termin upływu kadencji Prezydenta Federacji Rosyjskiej.

RZĄD
FEDERACJI ROSYJSKIEJ

ROZDZIAŁ 6 RZĄD FEDERACJI ROSYJSKIEJ

Artykuł 110

1. Władzę wykonawczą w Federacji Rosyjskiej sprawuje Rząd Federacji Rosyjskiej pod ogólnym zwierzchnictwem Prezydenta Federacji Rosyjskiej*.
2. Rząd Federacji Rosyjskiej składa się z Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych.
3. Rząd Federacji Rosyjskiej kieruje działalnością federalnych organów władzy wykonawczej, z wyjątkiem federalnych organów władzy wykonawczej, którymi kieruje Prezydent Federacji Rosyjskiej*.
4. Przewodniczącym Rządu Federacji Rosyjskiej, zastępcą Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, ministrem federalnym lub innym zwierzchnikiem federalnego organu władzy wykonawczej może być obywatel Federacji Rosyjskiej, który ukończył 30 lat, nie posiada obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Przewodniczącemu Rządu Federacji Rosyjskiej, zastępcom Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, ministrom federalnym i innym zwierzchnikom federalnych organów władzy wykonawczej, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 111

1. Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej powołuje Prezydent Federacji Rosyjskiej po zatwierdzeniu jego kandydatury przez Dumę Państwową*.
2. Kandydaturę Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej Prezydent Federacji Rosyjskiej przedstawia Dumie Państwowej nie później niż w ciągu dwóch tygodni od chwili objęcia urzędu przez

nowo wybranego Prezydenta Federacji Rosyjskiej albo od chwili dymisji Rządu Federacji Rosyjskiej, lub też w ciągu tygodnia od dnia odrzucenia kandydatury przez Dumę Państwową, odwołania Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej z urzędu przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej albo jego podania się do dymisji*.

3. Duma Państwowa rozpatruje przedstawioną przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej kandydaturę na stanowisko Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej w ciągu tygodnia od dnia jej przedstawienia*.

4¹. Po trzykrotnym odrzuceniu przez Dumę Państwową przedstawionych kandydatur na Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, Prezydent Federacji Rosyjskiej powołuje Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej. W takim przypadku Prezydent Federacji Rosyjskiej może rozwiązać Dumę Państwową i zarządzić nowe wybory*.

Artykuł 112*

1². Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej, nie później niż w ciągu tygodnia od dnia powołania, przedstawia Prezydentowi Federacji Rosyjskiej wnioski dotyczące struktury federalnych organów władzy wykonawczej, poza przypadkiem, w którym poprzedni Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej został odwołany ze stanowiska przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej.

2. Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej przedkłada Dumie Państwowej do zatwierdzenia kandydatury zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych (z wyłączeniem ministrów federalnych wskazanych w artykule 83 punkt „e”¹ Konstytucji Federacji Rosyjskiej). Duma Państwowa nie później niż w ciągu tygodnia podejmuje uchwałę w sprawie przedstawionych kandydatur.

¹ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 11 grudnia 1998 r. w sprawie wykładni artykułu 111 (ustęp 4), s. 207.

² Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 27 stycznia 1999 r. w sprawie wykładni artykułów 71 (punkt „d”), 76 (ustęp 1) i 112 (ustęp 1) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 152.

3. Zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych, których kandydatury zostały zatwierdzone przez Dumę Państwową, powołuje Prezydent Federacji Rosyjskiej. Prezydent Federacji Rosyjskiej nie może odmówić powołania zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych, których kandydatury zostały zatwierdzone przez Dumę Państwową.

4. Po trzykrotnym odrzuceniu przez Dumę Państwową złożonych zgodnie z ustępem 2 tego artykułu kandydatur na stanowiska zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych, Prezydent Federacji Rosyjskiej może powołać zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych spośród kandydatur przedstawionych przez Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej. Jeżeli po trzykrotnym odrzuceniu przez Dumę Państwową przedstawionych zgodnie z ustępem 2 tego artykułu kandydatur, więcej niż jedna trzecia stanowisk członków Rządu Federacji Rosyjskiej (z wyjątkiem stanowisk ministrów federalnych, o których mowa w artykule 83 punkt „e¹” Konstytucji Federacji Rosyjskiej) pozostanie nieobsadzona, Prezydent Federacji Rosyjskiej może rozwiązać Dumę Państwową i zarządzić nowe wybory.

5. W przypadku przewidzianym w artykule 111 ustęp 4 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, a także w przypadku rozwiązania Dumy Państwowej zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, Prezydent Federacji Rosyjskiej powołuje zastępców Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej i ministrów federalnych (z wyjątkiem stanowisk ministrów federalnych, o których mowa w artykule 83 punkt „e¹” Konstytucji Federacji Rosyjskiej) zgodnie z wnioskiem Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 113*

Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej zgodnie z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, ustawami federalnymi, dekretnami, rozporządzeniami i zarządzeniami Prezydenta Federacji Rosyjskiej organizuje pracę Rządu Federacji Rosyjskiej. Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej ponosi osobistą odpowiedzialność

przed Prezydentem Federacji Rosyjskiej za realizację przyznaných Rządowi Federacji Rosyjskiej kompetencji.

Artykuł 114

1. Rząd Federacji Rosyjskiej:

a) opracowuje i przedstawia Dumie Państwowej budżet federalny i zapewnia jego wykonanie; przedkłada Dumie Państwowej sprawozdanie z wykonania budżetu federalnego; przedstawia Dumie Państwowej coroczne sprawozdania o rezultatach swojej działalności, w tym o sprawach, o których wyjaśnienie wnosila Duma Państwowa³;

b) zapewnia realizację w Federacji Rosyjskiej jednolitej polityki finansowej, kredytowej i pieniężnej;

c) zapewnia realizację w Federacji Rosyjskiej ukierunkowanej społecznie jednolitej polityki państwowej w dziedzinie kultury, nauki, edukacji, ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego, wsparcia, umocnienia i ochrony rodziny, ochrony tradycyjnych wartości rodzinnych, a także w sferze ochrony środowiska naturalnego*;

c¹) zapewnia wsparcie państwa dla rozwoju naukowego i technologicznego Federacji Rosyjskiej, ochrony i rozwoju jej potencjału naukowego*;

c²) zapewnia funkcjonowanie systemu ochrony socjalnej osób niepełnosprawnych opartego na pełnym i równym korzystaniu przez nich z praw i wolności człowieka i obywatela, ich społecznej integracji bez jakiegokolwiek dyskryminacji, tworzenie środowiska dostępnego dla osób niepełnosprawnych i poprawę jakości ich życia*;

d) zarządza własnością federalną;

e) podejmuje działania w zakresie zapewnienia obrony kraju, bezpieczeństwa państwa oraz realizacji polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej;

³ Art. 114 ust. 1 pkt „a” w brzmieniu Ustawy Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 30 grudnia 2008 r. Nr 7-FKZ „O uprawnieniach kontrolnych Dumy Państwowej wobec Rządu Federacji Rosyjskiej”, która weszła w życie z dniem jej oficjalnej publikacji 31 grudnia 2008 r. („Rossijskaja Gazieta” 2008, 31 grudnia).

f) podejmuje działania w zakresie zapewnienia praworządności, praw i wolności obywateli, ochrony własności i porządku publicznego oraz zwalczania przestępczości;

f¹) podejmuje działania na rzecz wspierania instytucji społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji non-profit, zapewnia ich udział w opracowywaniu i wdrażaniu polityki państwa*;

f²) podejmuje działania na rzecz wspierania działalności dobrowolnej (wolontariackiej)*;

f³) promuje rozwój przedsiębiorczości i inicjatywy prywatnej*;

f⁴) zapewnia wdrożenie zasad partnerstwa społecznego w zakresie regulacji stosunków pracy i innych bezpośrednio z nimi powiązanych*;

f⁵) podejmuje działania mające na celu stworzenie korzystnych warunków do życia dla ludności, zmniejszenie negatywnego wpływu działalności gospodarczej i innej działalności na środowisko, zachowanie unikalnej przyrodniczej i biologicznej różnorodności kraju i kształtowanie w społeczeństwie odpowiedzialnego podejścia do zwierząt*;

f⁶) stwarza warunki do rozwoju systemu edukacji ekologicznej obywateli i kształtowania kultury ekologicznej*;

g) realizuje inne kompetencje przyznane mu przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej, ustawy federalne oraz dekrety Prezydenta Federacji Rosyjskiej.

2. Tryb działania Rządu Federacji Rosyjskiej określa federalna ustawa konstytucyjna.

Artykuł 115

1. Na podstawie i w celu wykonania Konstytucji Federacji Rosyjskiej, ustaw federalnych, dekretów, rozporządzeń i zarządzeń Prezydenta Federacji Rosyjskiej, Rząd Federacji Rosyjskiej wydaje uchwały i rozporządzenia oraz zapewnia ich wykonanie*.

2. Uchwały i rozporządzenia Rządu Federacji Rosyjskiej są wiążące i podlegają wykonaniu.

3. Uchwały i rozporządzenia Rządu Federacji Rosyjskiej w przypadku ich sprzeczności z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, ustawami federalnymi, dekretami i rozporządzeniami Prezydenta Federacji Rosyjskiej mogą zostać uchylone przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej*.

Artykuł 116

Rząd Federacji Rosyjskiej składa rezygnację na ręce nowo wybranego Prezydenta Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 117

1. Rząd Federacji Rosyjskiej może podać się do dymisji, a Prezydent może ją przyjąć, bądź odrzucić.

2. Prezydent Federacji Rosyjskiej może zdymisjonować Rząd Federacji Rosyjskiej.

3⁴. Duma Państwowa może wyrazić wotum nieufności dla Rządu Federacji Rosyjskiej. Uchwała o wyrażeniu wotum nieufności dla Rządu Federacji Rosyjskiej podejmowana jest większością głosów ogólnej liczby deputowanych do Dumy Państwowej. Po wyrażeniu przez Dumę Państwową wotum nieufności dla Rządu Federacji Rosyjskiej, Prezydent Federacji Rosyjskiej może zdymisjonować Rząd Federacji Rosyjskiej lub nie zgodzić się z decyzją Dumy Państwowej. W przypadku gdy Duma Państwowa w ciągu trzech miesięcy powtórnie wyrazi wotum nieufności dla Rządu Federacji Rosyjskiej, Prezydent Federacji Rosyjskiej dymisjonuje Rząd Federacji Rosyjskiej albo rozwiązuje Dumę Państwową i zarządza nowe wybory*.

4. Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej może zwrócić się do Dumy Państwowej z wnioskiem o udzielenie wotum zaufania dla Rządu Federacji Rosyjskiej, który podlega rozpatrzeniu w ciągu siedmiu dni. Jeżeli Duma Państwowa odmówi udzielenia wotum zaufania dla Rządu Federacji Rosyjskiej, Prezydent w ciągu siedmiu dni może podjąć decyzję o dymisji Rządu albo o rozwiązaniu

⁴ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 12 kwietnia 1995 r. w sprawie wykładni artykułów 103 (ustęp 3), 105 (ustęp 2 i 5), 107 (ustęp 3), 108 (ustęp 2), 117 (ustęp 3) i 135 (ustęp 2) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 183.

Dumy Państwowej i zarządzeniu nowych wyborów. Jeżeli Rząd Federacji Rosyjskiej w ciągu trzech miesięcy ponownie wystąpi do Dumy Państwowej o wotum zaufania, a Duma Państwowa odmówi udzielenia wotum zaufania dla Rządu Federacji Rosyjskiej, Prezydent Federacji Rosyjskiej podejmuje decyzję o zdymisjonowaniu Rządu Federacji Rosyjskiej albo o rozwiązaniu Dumy Państwowej i zarządzeniu nowych wyborów*.

4¹. Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej, zastępca Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej, a także minister federalny mają prawo do złożenia dymisji, która zostaje przyjęta albo odrzucona przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej*.

5. W przypadku dymisji lub złożenia rezygnacji Rząd Federacji Rosyjskiej, na polecenie Prezydenta Federacji Rosyjskiej, kontynuuje działalność do czasu utworzenia nowego Rządu Federacji Rosyjskiej. W przypadku odwołania Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej ze stanowiska przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej lub jego dymisji, a także zastępcy Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej lub ministra federalnego, Prezydent Federacji Rosyjskiej ma prawo polecić tej osobie pozostanie na stanowisku lub powierzyć je innej osobie do czasu obsadzenia danego stanowiska*.

6. Duma Państwowa nie może wyrazić wotum nieufności dla Rządu Federacji Rosyjskiej, a Przewodniczący Rządu Federacji Rosyjskiej nie może występować do Dumy Państwowej o wotum zaufania dla Rządu Federacji Rosyjskiej w przypadkach przewidzianych w artykule 109 ustęp 3–5 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, a także w ciągu roku po mianowaniu Przewodniczącego Rządu Federacji Rosyjskiej zgodnie z artykułem 111 ustęp 4 Konstytucji Federacji Rosyjskiej*.

WŁADZA SĄDOWNICZA
I PROKURATURA

ROZDZIAŁ 7 WŁADZA SĄDOWNICZA I PROKURATURA¹

Artykuł 118

1. Wymiar sprawiedliwości w Federacji Rosyjskiej sprawuje wyłącznie sąd.
2. Władza sądownicza sprawowana jest poprzez postępowanie konstytucyjne, cywilne, arbitrażowe, administracyjne i karne*.
3. System sądów Federacji Rosyjskiej określa Konstytucja Federacji Rosyjskiej i federalna ustawa konstytucyjna. System sądów Federacji Rosyjskiej tworzą Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, Sąd Najwyższy Federacji Rosyjskiej, federalne sądy powszechne, sądy arbitrażowe i sędziowie pokoju podmiotów Federacji Rosyjskiej. Tworzenie sądów specjalnych jest niedopuszczalne*.

Artykuł 119*

Sędziami mogą być obywatele Federacji Rosyjskiej, którzy ukończyli 25 lat, posiadają wyższe wykształcenie prawnicze i co najmniej pięcioletni staż pracy w zawodzie prawniczym, których miejscem stałego zamieszkania jest Federacja Rosyjska, nie posiadają obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Sędziom sądów Federacji Rosyjskiej, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej. Ustawa federalna może ustanowić dodatkowe wymogi wobec sędziów sądów Federacji Rosyjskiej.

¹ Tytuł rozdziału 7 w brzmieniu Ustawy Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 5 lutego 2014 r. Nr 2-FKZ „O Sądzie Najwyższym Federacji Rosyjskiej i Prokuraturze Federacji Rosyjskiej”, która weszła w życie z dniem jej oficjalnej publikacji dnia 6 lutego 2014 r. (Oficjalny portal internetowy informacji prawnej pravo.gov.ru, 2014, 6 lutego, Nr 0001201402060001).

Artykuł 120

1. Sędziowie są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji Federacji Rosyjskiej oraz ustawie federalnej.
2. Sąd, stwierdziwszy w toku rozpoznawania sprawy niezgodność z ustawą aktu wydanego przez organ państwowy lub inny organ, orzeka zgodnie z ustawą.

Artykuł 121

1. Sędziowie są nieusuwalni.
2. Pełnomocnictwa sędziego mogą ulec wygaśnięciu lub zawieszeniu wyłącznie w trybie i z przyczyn określonych przez ustawę federalną.

Artykuł 122

1. Sędziom przysługuje immunitet.
2. Sędzia może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej wyłącznie w trybie określonym przez ustawę federalną.

Artykuł 123

1. Rozpoznawanie spraw jest we wszystkich sądach jawne. Rozprawa przy drzwiach zamkniętych dopuszczalna jest w przypadkach przewidzianych przez ustawę federalną.
2. Zaoczne rozpoznawanie spraw karnych w sądach jest niedopuszczalne, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę federalną.
3. Postępowanie sądowe realizuje się na zasadzie kontrydiktoryjności i równouprawnienia stron.
4. W przypadkach przewidzianych przez ustawę federalną postępowanie sądowe odbywa się z udziałem ławników.

Artykuł 124

Finansowanie działalności sądów odbywa się wyłącznie z budżetu federalnego i powinno zapewniać możliwość pełnego i niezawisłego sprawowania wymiaru sprawiedliwości zgodnie z ustawą federalną.

Artykuł 125²

1. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej jest najwyższym w Federacji Rosyjskiej sądownym organem kontroli konstytucyjnej, wykonującym władzę sądowniczą w drodze postępowania konstytucyjnego dla ochrony podstaw porządku konstytucyjnego, podstawowych praw i wolności człowieka i obywatela, zapewnienia zwierzchności i bezpośredniego działania Konstytucji Federacji Rosyjskiej na całym terytorium Federacji Rosyjskiej. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej składa się z 11 sędziów, w tym z Prezesa Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i jego zastępcy*.

2. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, Rady Federacji, Dumy Państwowej, jednej piątej senatorów Federacji Rosyjskiej lub deputowanych do Dumy Państwowej, Rządu Federacji Rosyjskiej, Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej oraz organów władzy ustawodawczej i wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej, rozstrzyga sprawy zgodności z Konstytucją Federacji Rosyjskiej*:

a) federalnych ustaw konstytucyjnych, ustaw federalnych, aktów normatywnych Prezydenta Federacji Rosyjskiej, Rady Federacji, Dumy Państwowej i Rządu Federacji Rosyjskiej*;

b) konstytucji republik, statutów, jak również ustaw i innych aktów normatywnych podmiotów Federacji Rosyjskiej, wydanych w sprawach należących do zakresu działania organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej oraz wspólnego zakresu działania organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej i organów władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej*;

c) umów między organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz umów między organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej*;

d) umów międzynarodowych Federacji Rosyjskiej przed ich wejściem w życie*.

² Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 16 czerwca 1998 r. w sprawie wykładni poszczególnych postanowień artykułów 125, 126 i 127 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 214.

3. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej rozstrzyga spory kompetencyjne:

- a) między federalnymi organami władzy państwowej;
- b) między organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej;
- c) między naczelnymi organami państwowymi podmiotów Federacji Rosyjskiej.

4. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, w trybie określonym przez federalną ustawę konstytucyjną, bada*:

- a) na podstawie skarg o naruszenie konstytucyjnych praw i wolności obywateli, zgodność z Konstytucją ustaw i innych aktów normatywnych, wskazanych w punktach „a” i „b” ustępu 2 tego artykułu, zastosowanych w konkretnej sprawie, o ile zostały wyzerpane wszystkie inne krajowe środki ochrony sądowej*;
- b) na wniosek sądów, zgodność z Konstytucją ustaw i innych aktów normatywnych, wskazanych w ustępie 2 punkty „a” i „b” tego artykułu, mających zastosowanie w konkretnej sprawie*.

5. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej dokonuje wykładni Konstytucji Federacji Rosyjskiej na podstawie wniosków Prezydenta Federacji Rosyjskiej, Rady Federacji, Dumy Państwowej, Rządu Federacji Rosyjskiej i organów władzy ustawodawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej.

5¹⁾ Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej:

- a) na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej bada zgodność z Konstytucją projektów ustaw Federacji Rosyjskiej wnoszących zmiany do Konstytucji Federacji Rosyjskiej, projektów federalnych ustaw konstytucyjnych i ustaw federalnych, a także ustaw, uchwalonych w trybie przewidzianym w artykule 107 ustęp 2 i 3 i artykule 108 ustęp 2 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, przed ich podpisaniem przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej;
- b) w trybie określonym przez federalną ustawę konstytucyjną rozstrzyga kwestię możliwości wykonania decyzji organów

międzynarodowych, wydanych na podstawie postanowień umów międzynarodowych, których stroną jest Federacja Rosyjska, o treści sprzecznej z Konstytucją Federacji Rosyjskiej, jak również możliwości wykonania wyroku zagranicznego lub międzynarodowego (międzypaństwowego) sądu, zagranicznego lub międzynarodowego sądu rozjemczego (arbitrażowego), nakładającego obowiązki na Federację Rosyjską, jeżeli wyrok ten jest sprzeczny z zasadami publicznego porządku prawnego Federacji Rosyjskiej;

c) na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, w trybie określonym przez federalną ustawę konstytucyjną, bada zgodność z Konstytucją ustaw podmiotu Federacji Rosyjskiej, zanim zostaną one opublikowane przez najwyższego rangą funkcjonariusza podmiotu Federacji Rosyjskiej (zwierzchnika najwyższego organu władzy państwowej podmiotu Federacji Rosyjskiej)*.

6. Akty normatywne lub ich poszczególne przepisy uznane za sprzeczne z Konstytucją tracą moc prawną; niezgodne z Konstytucją Federacji Rosyjskiej umowy międzynarodowe Federacji Rosyjskiej nie wchodzi w życie i nie są stosowane. Akty normatywne lub ich poszczególne przepisy uznane za sprzeczne z Konstytucją, zgodnie z wykładnią Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej nie mogą być podstawą innych wykładni*.

7. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, na wniosek Rady Federacji, wydaje opinię w sprawie przestrzegania obowiązującego trybu wniesienia oskarżenia wobec Prezydenta Federacji Rosyjskiej, a także Prezydenta Federacji Rosyjskiej niesprawującego już urzędu, o zdradę państwa lub popełnienie innego ciężkiego przestępstwa*.

8. Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej wykonuje inne uprawnienia, określone w federalnej ustawie konstytucyjnej*.

Artykuł 126^{*3}

Sąd Najwyższy Federacji Rosyjskiej jest najwyższym organem sądowym w sprawach cywilnych, w zakresie rozstrzygania sporów gospodarczych, w sprawach karnych, administracyjnych a także innych, podlegających właściwości sądów powszechnych i sądów

³ Tamże.

arbitrażowych, tworzonych na podstawie federalnej ustawy konstytucyjnej, i sprawuje władzę sądowniczą w drodze cywilnego, arbitrażowego, administracyjnego i karnego postępowania sądowego. Sąd Najwyższy Federacji Rosyjskiej, w przewidzianych przez ustawę federalną formach procesowych, sprawuje nadzór sądowy nad działalnością sądów powszechnych i arbitrażowych oraz udziela wyjaśnień w kwestiach dotyczących praktyki sądowej.

Artykuł 127⁴

Artykuł usunięty w następstwie zmiany Konstytucji Federacji Rosyjskiej (Ustawa Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej „O Sądzie Najwyższym Federacji Rosyjskiej i Prokuraturze Federacji Rosyjskiej”)⁵.

Artykuł 128*

1. Przewodniczący Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, zastępca Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i sędziowie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, Przewodniczący Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej, zastępcy Przewodniczącego Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej i sędziowie Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej są powoływani przez Radę Federacji na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej.
2. Przewodniczący, zastępcy przewodniczących i sędziowie pozostałych sądów federalnych są powoływani przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej, w trybie określonym przez federalną ustawę konstytucyjną.
3. Uprawnienia oraz tryb tworzenia i działalności Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej i innych sądów federalnych określa Konstytucja Federacji Rosyjskiej i federalna ustawa konstytucyjna. Tryb działania w zakresie cywilnego, arbitrażowego, administracyjnego i karnego

⁴ Tamże.

⁵ Art. 127 usunięty przez Ustawę Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji Federacji Rosyjskiej z dnia 5 lutego 2014 r. Nr 2-FKZ „O Sądzie Najwyższym Federacji Rosyjskiej i Prokuraturze Federacji Rosyjskiej”, która weszła w życie w dniu jej oficjalnej publikacji 6 lutego 2014 r. (Oficjalny internetowy portal informacji prawnej (www.pravo.gov.ru) 2014, 6 lutego, Nr 0001201402060001).

postępowania sądowego regulują ponadto odpowiednie akty prawa procesowego.

Artykuł 129*

1. Prokuratura Federacji Rosyjskiej stanowi jednolity federalny scentralizowany system organów, realizujący nadzór nad przestrzeganiem Konstytucji Federacji Rosyjskiej i wykonywaniem ustaw, nadzór nad przestrzeganiem praw i wolności człowieka i obywatela, w zakresie swoich kompetencji ścigający przestępstwa, a także wykonujący inne zadania. Kompetencje i funkcje Prokuratury Federacji Rosyjskiej, jej organizację i tryb działania określa ustawa federalna.
2. Prokuratorami mogą być obywatele Federacji Rosyjskiej, których miejscem stałego zamieszkania jest Federacja Rosyjska, nieposiadający obywatelstwa innego państwa, zezwolenia na pobyt lub dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu obywatela Federacji Rosyjskiej na terytorium innego państwa. Prokuratorom, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zakazuje się otwierania i posiadania rachunków (depozytów), przechowywania środków pieniężnych i innych walorów w zagranicznych bankach znajdujących się poza granicami terytorium Federacji Rosyjskiej.
3. Prokurator Generalny Federacji Rosyjskiej i zastępcy Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej są powoływani na stanowiska przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej, po konsultacji z Radą Federacji, i przez niego odwoływani.
4. Prokuratorzy podmiotów Federacji Rosyjskiej, prokuratorzy wojskowi i prokuratorzy innych wyspecjalizowanych prokuratur, równi rangą prokuratorom podmiotów Federacji Rosyjskiej, są powoływani na stanowiska przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej po konsultacji z Radą Federacji i przez niego odwoływani.
5. Pozostali prokuratorzy mogą być powoływani na stanowiska i odwoływani przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej, jeżeli taki tryb powoływania na stanowisko i odwoływania został określony w ustawie federalnej.

6. Jeżeli ustawa federalna nie stanowi inaczej, prokuratorzy miast i rejonów, a także równi im rangą prokuratorzy, są mianowani na stanowiska i odwoływani przez Prokuratora Generalnego Federacji Rosyjskiej.

SAMORZĄD LOKALNY

ROZDZIAŁ 8 SAMORZĄD LOKALNY

Artykuł 130

1. Samorząd lokalny w Federacji Rosyjskiej zapewnia samodzielne rozwiązywanie przez ludność kwestii o znaczeniu lokalnym oraz władanie, użytkowanie i dysponowanie własnością municypalną.
2. Samorządność lokalna sprawowana jest przez obywateli w drodze referendum, wyborów i innych form bezpośredniego wyrażania woli oraz za pośrednictwem obieralnych i innych organów samorządu lokalnego.

Artykuł 131

1. Samorząd lokalny działa w gminach, których rodzaje ustanawia ustawa federalna. Terytoria wspólnot są określane z uwzględnieniem historycznych i innych lokalnych tradycji. Strukturę organów samorządu lokalnego ludność tworzy samodzielnie, w ramach ogólnych zasad organizacji samorządu lokalnego w Federacji Rosyjskiej określonych w ustawie federalnej*.

1¹. Organy władzy państwowej mogą uczestniczyć w tworzeniu organów samorządu lokalnego, powoływaniu na stanowiska i odwoływaniu urzędników samorządu lokalnego, w trybie i przypadkach określonych ustawą federalną*.

2. Zmiana granic terytorium, na którym realizowany jest samorząd lokalny, możliwa jest po uwzględnieniu opinii ludności tych obszarów w trybie określonym przez ustawę federalną*.

3. Szczegółowy zakres sprawowania władzy publicznej na terytoriach miast o znaczeniu federalnym, centrów administracyjnych (stolic) podmiotów Federacji Rosyjskiej i na innych terytoriach może być ustanawiany przez ustawę federalną*.

Artykuł 132

1. Organy samorządu lokalnego samodzielnie zarządzają własnością wspólnoty lokalnej, opracowują, zatwierdzają i wykonują lokalny budżet, wprowadzają lokalne podatki i opłaty, rozstrzygają

inne kwestie o znaczeniu lokalnym, a także, w zakresie określonym przez ustawę federalną, zapewniają w granicach swych kompetencji dostępność pomocy medycznej*.

2. Ustawa federalna i ustawa podmiotu wchodzącego w skład Federacji Rosyjskiej mogą przekazywać organom samorządu lokalnego określone uprawnienia władzy państwowej, pod warunkiem przekazania im środków materialnych i finansowych niezbędnych do ich wykonania. Realizacja przekazanych pełnomocnictw pozostaje pod kontrolą państwa*.

3. Organy samorządu lokalnego i organy władzy państwowej tworzą jednolity system władzy publicznej w Federacji Rosyjskiej i współdziałają na rzecz najbardziej efektywnej realizacji zadań w interesie ludności mieszkającej na danym terenie*.

Artykuł 133*

Samorządność lokalna w Federacji Rosyjskiej jest gwarantowana prawem do ochrony sądowej, kompensacji dodatkowych wydatków powstałych w wyniku realizowania przez organy samorządu lokalnego, we współpracy z organami władzy państwowej, funkcji publicznych, a także zakazem ograniczania praw samorządu lokalnego, określonych w Konstytucji Federacji Rosyjskiej i w ustawach federalnych.

ZMIANY I REWIZJE
KONSTYTUCJI

ROZDZIAŁ 9 ZMIANY I REWIZJE KONSTYTUCJI

Artykuł 134

Wnioski o wprowadzenie zmian i dokonanie rewizji postanowień Konstytucji Federacji Rosyjskiej mogą przedstawiać: Prezydent Federacji Rosyjskiej, Rada Federacji, Duma Państwowa, Rząd Federacji Rosyjskiej, ustawodawcze (przedstawicielskie) organy podmiotów Federacji Rosyjskiej, jak również grupa licząca co najmniej jedną piątą członków Rady Federacji lub deputowanych do Dumy Państwowej.

Artykuł 135

1. Zgromadzenie Federalne nie może dokonać rewizji postanowień rozdziałów 1, 2 i 9 Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

2¹. Jeśli wniosek o dokonanie rewizji postanowień rozdziałów 1, 2 i 9 Konstytucji Federacji Rosyjskiej uzyska poparcie trzech piątych głosów ogólnej liczby członków Rady Federacji i deputowanych do Dumy Państwowej, to zgodnie z federalną ustawą konstytucyjną zwołuje się Zgromadzenie Konstytucyjne.

3. Zgromadzenie Konstytucyjne albo potwierdza niezmiennosc Konstytucji Federacji Rosyjskiej, albo opracowuje projekt nowej Konstytucji Federacji Rosyjskiej, który zostaje przyjęty przez Zgromadzenie Konstytucyjne większością dwóch trzecich głosów ogólnej liczby jego członków lub poddany jest pod głosowanie ogólnonarodowe. W przypadku przeprowadzenia głosowania ogólnonarodowego Konstytucję Federacji Rosyjskiej uważa się za przyjętą, jeśli głosowała za nią więcej niż połowa wyborców biorących udział w głosowaniu, pod warunkiem, że w głosowaniu tym wzięła udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.

¹ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 12 kwietnia 1995 r. w sprawie wykładni artykułów 103 (ustęp 3), 105 (ustęp 2 i 5), 107 (ustęp 3), 108 (ustęp 2), 117 (ustęp 3) i 135 (ustęp 2) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 183.

Artykuł 136²

Zmiany w rozdziałach 3–8 Konstytucji Federacji Rosyjskiej uchwalane są w trybie przewidzianym dla uchwalenia federalnej ustawy konstytucyjnej i wchodzi w życie po zaaprobowaniu ich przez organy władzy ustawodawczej co najmniej dwóch trzecich podmiotów Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 137³

1. Zmiany do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej określającego skład Federacji Rosyjskiej wprowadzane są na podstawie federalnej ustawy konstytucyjnej o przyjęciu do Federacji Rosyjskiej i utworzeniu w jej składzie nowego podmiotu Federacji Rosyjskiej oraz o zmianie konstytucyjnoprawnego statusu podmiotu Federacji Rosyjskiej.

2. W przypadku zmiany nazwy republiki, kraju, obwodu, miasta federalnego, obwodu autonomicznego i okręgu autonomicznego nowa nazwa podmiotu Federacji Rosyjskiej podlega włączeniu do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

² Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 31 października 1995 r. w sprawie wykładni artykułu 136 Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 227.

³ Patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej z dnia 28 listopada 1995 r. w sprawie wykładni artykułu 137 (ustęp 2) Konstytucji Federacji Rosyjskiej, s. 233.

PRZEPISY KOŃCOWE
I PRZEJŚCIOWE

CZĘŚĆ DRUGA

PRZEPISY KOŃCOWE I PRZEJŚCIOWE

1. Konstytucja Federacji Rosyjskiej wchodzi w życie z dniem jej oficjalnego opublikowania zgodnie z wynikiem głosowania ogólnonarodowego.

Dzień ogólnonarodowego głosowania 12 grudnia 1993 r. uważa się za dzień przyjęcia Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

Jednocześnie traci moc Konstytucja (Ustawa Zasadnicza) Federacji Rosyjskiej – Rosji, uchwalona 12 kwietnia 1978 roku, z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami.

W przypadku niezgodności z przepisami Konstytucji Federacji Rosyjskiej przepisów Traktatu federacyjnego – Umowy o rozgraniczeniu zakresu działania i kompetencji między federalnymi organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej suwerennych republik wchodzących w skład Federacji Rosyjskiej, Umowy o rozgraniczeniu zakresu działania i kompetencji między federalnymi organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej krajów, obwodów oraz miast Moskwy i Sankt-Petersburga Federacji Rosyjskiej, Umowy o rozgraniczeniu zakresu działania i kompetencji między federalnymi organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej obwodu autonomicznego i okręgów autonomicznych wchodzących w skład Federacji Rosyjskiej, jak również innych umów między federalnymi organami władzy państwowej Federacji Rosyjskiej a organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej, oraz umów między organami władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej, obowiązują przepisy Konstytucji Federacji Rosyjskiej.

2. Ustawy i inne akty prawne obowiązujące na terytorium Federacji Rosyjskiej przed wejściem w życie niniejszej Konstytucji mają zastosowanie w części niepozostającej w sprzeczności z Konstytucją Federacji Rosyjskiej.

3. Prezydent Federacji Rosyjskiej, wybrany zgodnie z Konstytucją (Ustawą Zasadniczą) Federacji Rosyjskiej – Rosji, od dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji wykonuje przewidziane przez nią kompetencje do upływu okresu, na jaki został wybrany.

4. Rada Ministrów – Rząd Federacji Rosyjskiej od dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji przejmuje określone przez Konstytucję Federacji Rosyjskiej uprawnienia, obowiązki i odpowiedzialność Rządu Federacji Rosyjskiej oraz nazwę – Rząd Federacji Rosyjskiej.

5. Sądy w Federacji Rosyjskiej sprawują wymiar sprawiedliwości zgodnie z ich kompetencjami określonymi przez niniejszą Konstytucję.

Po wejściu w życie Konstytucji sędziowie wszystkich sądów Federacji Rosyjskiej zachowują swoje pełnomocnictwa do upływu okresu, na jaki zostali wybrani. Opróżnione stanowiska obsadzone są w trybie określonym przez niniejszą Konstytucję.

6. Do czasu wejścia w życie ustawy federalnej określającej tryb rozpoznawania spraw przez sąd z udziałem ławników utrzymany zostaje dotychczasowy tryb rozpatrywania przez sądy odpowiednich spraw.

Do czasu dostosowania ustawodawstwa karno-procesowego Federacji Rosyjskiej do przepisów niniejszej Konstytucji utrzymany zostaje dotychczasowy tryb aresztowania, osadzania w areszcie i zatrzymywania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa.

7. Rada Federacji pierwszej kadencji i Duma Państwowa pierwszej kadencji wybierane są na okres dwóch lat.

8. Rada Federacji zbiera się na swoje pierwsze posiedzenie trzydziestego dnia po wybraniu. Pierwsze posiedzenie Rady Federacji otwiera Prezydent Federacji Rosyjskiej.

9. Deputowany do Dumy Państwowej pierwszej kadencji może być jednocześnie członkiem Rządu Federacji Rosyjskiej. Na deputowanych do Dumy Państwowej – członków Rządu Federacji Rosyjskiej nie rozciągają się przepisy niniejszej Konstytucji o immunitacie deputowanych w części dotyczącej odpowiedzialności

za działania (bądź zaniechanie) związane z wykonywaniem obowiązków służbowych.

Deputowani Rady Federacji pierwszej kadencji realizują swoje pełnomocnictwa na zasadzie niezawodowej.

WYKAZ ZMIAN
KONSTYTUCJI
FEDERACJI ROSYJSKIEJ

WYKAZ ZMIAN KONSTYTUCJI FEDERACJI ROSYJSKIEJ

z dnia 12 grudnia 1993 roku
wprowadzonych do dnia 1 grudnia 2021 roku

Zmiany Konstytucji FR dokonane dekretem Prezydenta FR lub federalną ustawą konstytucyjną i dotyczące artykułu 65 Konstytucji FR

Dekret Prezydenta FR z 9 stycznia 1996 r., Nr 20 „O wprowadzeniu nowych nazw podmiotów Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw FR, 1996, Nr 3, poz. 152)

Dekret Prezydenta FR z dnia 10 lutego 1996 r., Nr 173 „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw FR, 1996, Nr 7, poz. 676)

Dekret Prezydenta FR z dnia 9 czerwca 2001 r., Nr 679 „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw FR, 2001, Nr 24, poz. 2421)

Dekret Prezydenta FR z dnia 25 lipca 2003 r., Nr 841 „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej” (Zbiór Praw FR, 2003, Nr 30, poz. 3051)

Dekret Prezydenta FR z dnia 27 marca 2019, Nr 130 „O wprowadzeniu nowej nazwy podmiotu Federacji Rosyjskiej do artykułu 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej (Zbiór Praw FR, 2019, Nr 13, poz. 1390)

Federalna ustawa konstytucyjna z dnia 25 marca 2004 roku, Nr 1-FKZ „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu FR w wyniku połączenia Obwodu permskiego i Komi-Permiackiego Okręgu Autonomicznego (Zbiór Praw FR, 2004, Nr 13, poz. 1110)

Federalna ustawa konstytucyjna z dnia 14 października 2005 r., Nr 6-FKZ „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu FR w rezultacie połączenia Kraju Krasnojarskiego, Tajmyrskiego (Dołgańsko-Nienieckiego) Okręgu Autonomicznego i Ewenkijskiego Okręgu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2005, Nr 42, poz. 4212)

Federalna ustawa konstytucyjna z dnia 21 marca 2014 r., Nr 6-FKZ „O przyjęciu do Federacji Rosyjskiej Republiki Krymu i utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowych podmiotów FR – Republiki Krymu i miasta federalnego Sewastopola” (Zbiór Praw FR, 2014, Nr 12, poz. 1201)

Federalna ustawa konstytucyjna z dnia 12 lipca 2006 r. Nr 2-FKZ „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu FR w rezultacie połączenia Obwodu kamczackiego i Koriackiego Obwodu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2006, Nr 29, poz. 3119)

Federalna ustawa konstytucyjna z dnia 30 grudnia 2006, Nr 6-FKZ „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu FR w rezultacie połączenia Obwodu irkuckiego i Ust²-Ordyńskiego Buriackiego Okręgu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2007, Nr 1, poz. 1)

Federalna ustawa konstytucyjna z dnia 21 czerwca 2007, Nr 5-FKZ „O utworzeniu w składzie Federacji Rosyjskiej nowego podmiotu FR w rezultacie połączenia Obwodu czytyjskiego i Agińskiego Buriackiego Okręgu Autonomicznego” (Zbiór Praw Federacji Rosyjskiej, 2007, Nr 30, poz. 3745)

ZMIANY KONSTYTUCJI FR DOKONANE USTAWĄ FEDERACJI ROSYJSKIEJ O ZMIANIE KONSTYTUCJI FR

Ustawa Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji FR z dnia 30 grudnia 2008 r., Nr 6-FKZ „O zmianie zakresu uprawnień Prezydenta Federacji Rosyjskiej i Dumy Państwowej” („Rossijskaja Gazieta” 2008, 31 grudnia)

Ustawa Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji FR z dnia 30 grudnia 2008 r., Nr 7-FKZ „O uprawnieniach kontrolnych Dumi Państwowej wobec rządu Federacji Rosyjskiej” („Rossijskaja Gazieta” 2008, 31 grudnia)

Ustawa Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji FR z dnia 5 lutego 2014 r., Nr 2-FKZ „O Sądzie Najwyższym Federacji Rosyjskiej i Prokuraturze Federacji Rosyjskiej” (oficjalny portal informacji prawnej www.pravo.gov.ru, 2014, 6 lutego, Nr 0001201402060001)

Ustawa Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji FR z dnia 21 lipca 2014 r., Nr 11-FKZ „O Radzie Federacji Zgromadzenia Federalnego Federacji Rosyjskiej” (oficjalny internetowy portal informacji prawnej www.pravo.gov.ru, 2014, 22 lipca, Nr 0001201407220002)

Ustawa Federacji Rosyjskiej o zmianie Konstytucji FR z dnia 14 marca 2020 r., Nr 1-FKZ „O udoskonaleniu uregulowań wybranych problemów w organizacji i funkcjonowaniu władzy publicznej” (oficjalny internetowy portal informacji prawnej www.pravo.gov.ru, 2020, 20 marca, Nr 0001202003140001)

ZMIANA KONSTYTUCJI FR DOKONANA W WYNIKU WYKŁADNI SĄDU KONSTYTUCYJNEGO

Postanowienie Sądu Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 1998 r., Nr 19-P w sprawie wykładni artykułów 125, 126 i 127 Konstytucji Federacji Rosyjskiej („Rossijskaja Gazieta” 1998, 30 czerwca)

WYBRANA LITERATURA

WYBRANA LITERATURA

Bartnicki A., *Demokratycznie legitymizowany autorytaryzm w Rosji 1991–2004*, Białystok 2007.

Bień-Kacała A., *Rewizja czy zmiana konstytucji? (Charakter prawny nowelizacji konstytucji z 1989 r.)*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2010, t. 7.

Bosiacki A., Izdebski H. *Konstytucjonalizm rosyjski. Historia i współczesność*, Warszawa 2000.

Cywiński Z., *Między «samoderżawiem» a nihilizmem: rosyjskie dyskusje o państwie prawnym u zarania XX wieku*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2003, nr 3/2.

Czachor R., *Ewolucja ustroju federalnego Rosji w ujęciu neoinstytucjonalnym*, [w:] *Společności lokalne w 25-leciu odrodzonej samorządności. Perspektywa interdyscyplinarna*, M. Adamczyk, W. Olszewski (red.), Polkowice 2016.

Domańska M., *Polityka regionalna Kremla – rok dymisji gubernatorów*, „Komentarze OSW” 2017, Nr 257.

Domańska M., *«Wieczny Putin» i reforma rosyjskiej konstytucji*, „Komentarze OSW” 2020, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2020-03-13/wieczny-putin-i-reforma-rosyjskiej-konstytucji>, [dostęp: 1 października 2021].

Domańska M., Rogoża J., *Naprzód, w przeszłość! Rosyjska polityka historyczna w służbie «wiecznego» autorytaryzmu*, Warszawa 2021.

Dugin A., *Putin kontra Putin: dwa oblicza jednego systemu*, tłum. E. Onufryjuk, Warszawa 2019.

Filozofia prawa. Kurs lekcji, M.N. Marczenko (red.), t. 2, Prospekt, Moskwa 2011.

Galeotti M., Schulmann E., *A Tale of Two Councils. The Changing Roles of the Security and State Councils During the Transformation Period of Modern Russian Politics*, „Post-Soviet Affairs” 2021.

Gardocki S., *Instytucja prezydenta w polityce Federacji Rosyjskiej*, Toruń 2008.

Henderson J., *The Constitution of the Russian Federation. A Contextual Analysis*, Hart, Oxford–Portland 2011.

Konstytucja Federacji Rosyjskiej przyjęta w ogólnonarodowym referendum w dniu 12 grudnia 1993 r., tłum. A. Kubik, Warszawa 2000.

Kommentarij k Konstituciji Rossijskoj Fiederacyi, W. Zorkin (red.), Norma, Moskwa 2011.

Konstitucyjna Rossijskoj Fiederacyi. Doktrinalnyj kommentarij (postatielnyj), J. Dmitrijew (red.), Statut, Moskwa 2013.

Konstitucyonnaja modiernizacija – 2020 i Institut zakonodatelstwa i sravnitel'nogo prawowiedienija pri Prawitielstwie Rossijskoj Fiederacyi, https://izak.ru/img_content/content/books/konstitucionnaya-modernizacija-2020-2.pdf [dostęp: 1 października 2021].

Kowalski J., *Konstytucja Federacji Rosyjskiej a rosyjska i europejska tradycja konstytucyjna*, Warszawa–Poznań 2009.

Kuczyński G., *Koniec systemu Putina. Prognoza rozwoju powyborczej sytuacji w Rosji*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2008, nr I/II (7/8).

Lassalle F., *O istocie konstytucji. Dwa odczyty*, tłum. J. Nowacki, M. Sobolewski, Warszawa 1960.

Madej P., *Status ustrojowy Prezydenta Federacji Rosyjskiej*, Kraków 2009.

Prokop M., *Badanie nad systemami hybrydalnymi. Case study. Systemy polityczne Ukrainy i Rosji w latach 2000–2012*, Kielce 2020.

Raffass T., *The Soviet Union: federation or empire?*, New York: Routledge Taylor & Francis Group, London 2012.

Rosja. Współczesny system polityczny, J. Matwiejenko, M. Wilk (red.), Łódź 2008.

Rosyjskie prawo konstytucyjne. Ustrojowe akty prawne, t. 1: *Ustrój*, t. 2: *Polityczna organizacja społeczeństwa*, t. 3: *Funkcjonowanie Federacji*, W. Staśkiewicz (red.), Warszawa 2005.

Shashkova A., Verlaine M., Kudryashova E., *On Modifications to the Constitution of the Russian Federation in 2020*, „Russian Law Journal” 2020, t. 8, nr 1.

Sukiennicki W., *Ustrój radziecki a konstytucja stalinowska*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1937, zesz. 2, s. 273.

Zaleśny J., *Duma Państwowa a rząd Federacji Rosyjskiej. Studium z zakresu prawa konstytucyjnego*, Warszawa 2015.

Żbikowski W., *O Konstytucji Federacji Rosyjskiej: wybrane zagadnienia*, Zeszyty Naukowe Prawa Konstytucyjnego 2017, nr 10.

STARANIEM BIBLIOTEKI SEJMOWEJ UKAZAŁY SIĘ KONSTYTUCJE:

Albanii [z 1991 r.] wyd. 1997, tekst tożsamy wyd. 2000, Albanii z 1998 r. – wyd. 2001

Andory [z 1993 r.] wyd. 2014

Arabii Saudyjskiej [akty konstytucyjne – 1992/1993] wyd. 2019

Australii [z 1900 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 29 VII 1977 r.] wyd. 2014

Austrii [z 1920 r. w wersji z 1929 r., ostatnia zmiana z 28 VI 2002 r.] wyd. 2004

Belgii [z 1831 r., tekst jednolity z 1994 r.] wyd. 1996, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 22 XII 2008 r.] wyd. 2010, wyd. 3 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 17 III 2021 r.] wyd. 2022

Brazylii [z 1988 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 VI 2004 r.] wyd. 2004

Bułgarii [z 1991 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 II 2007 r.] wyd. 2012

Chile [z 1980 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 III 2012 r.] wyd. 2012

Chorwacji [z 1990 r.] wyd. 1995, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 III 2001 r.] wyd. 2007

Cypru [z 1960 r., wg stanu na 31 V 2012 r.] wyd. 2013

Czech [z 1992 r.] wyd. 1994, tekst tożsamy wyd. 2000

Danii [z 1953 r.] wyd. 2002

Estonii [z 1992 r.] wyd. 1997

Filipin [z 1987 r.] wyd. 2019

Finlandii [z 1919 r.] wyd. 1997, Finlandii [z 1999 r.] wyd. 2003

Francji [z 1958 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 22 II 1996 r.] wyd. 1997, wyd. 2 – [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 III 2003 r.] wyd. 2005

Grecji 1975/1986 – wyd. 1992, wyd. 2 – [wg stanu na 1 VII 2005 r.] wyd. 2005

Gruzji [z 1995 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 4 X 2013 r.] wyd. 2015

Hiszpanii [z 1978 r.] wyd. 1993, tekst tożsamy wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszą zmianą z 27 VIII 1992 r.] wyd. 2008

Holandii [z 1814 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 21 III 2002 r.] wyd. 2003

Indii [z 1949 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 25 I 2020 r.] wyd. 2020

Indonezji [z 1945 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 11 VIII 2002 r.] wyd. 2021

Irlandii [z 1937 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 24 VI 2004 r.] wyd. 2006

Islandii [z 1944 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 1 VII 1999 r.] wyd. 2009

Izraela [ustawy konstytucyjne – 1948/1992] wyd. 2001

Japonii [z 1946 r.] wyd. 2014

Kanady [akty z 1867 r. i z 1982 r. wg stanu na 1 IV 1996 r.] wyd. 1998

Kenii [z 2010 r.] wyd. 2017

Liechtensteinu [z 1921 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 25 XI 2011 r.] wyd. 2013

Litwy [z 1992 r.] wyd. 1994, tekst tożsamy wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 13 VII 2004 r.] wyd. 2006

Luksemburga [z 1868 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 24 VI 2005 r.] wyd. 2006

Łotwy [z 1922 r., wg stanu na 15 X 1998 r.] wyd. 2001

Macedonii [z 1992 r.] wyd. 1999

Malty [wg stanu na 1 IX 2007] wyd. 2008

Maroka [z 2011 r.] wyd. 2015

Mołdawii [z 1994 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 14 VII 2006] wyd. 2014

Monako [z 1962 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 2 IV 2002 r.] wyd. 2012

Niemiec [z 1949 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 VIII 2006 r.] wyd. 2008

Norwegii [z 1814 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 19 VI 1992 r.] wyd. 1996

Nowej Zelandii [akty konstytucyjne – 1975/2003] wyd. 2018

Portugalii [z 1976 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 20 IX 1997 r.] wyd. 2000

Republiki Południowej Afryki [z 1997 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 X 2003 r.] wyd. 2006

Rosji [z 1993 r.] wyd. 2000

Rumunii [z 1991 r.] wyd. 1996

Serbii [z 2006 r.] wyd. 2018

Słowacji [z 1992 r.] wyd. 1993, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 23 II 2001 r.] wyd. 2003

Słowenii [z 1991 r.] wyd. 1994, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 27 VI 2006 r.] wyd. 2009

Stanów Zjednoczonych Ameryki [z 1787 r., z uwzględnieniem poprawki 27. z 1992 r.] wyd. 2002

Szwajcarii [z 1999 r.] wyd. 2000

Szwecji [z 1974 r.] wyd. 1991, wyd. 2 [tekst jednolity z 1998 r.] wyd. 2000

Turcji [z 1982 r.] wyd. 2013

Ukrainy [z 1996 r.] wyd. 1999

Watykanu, wyd. 2008

Węgier [z 1949 r., tekst jednolity z 1990 r.] wyd. 1992, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 V 2001 r.] wyd. 2002, Ustawa Zasadnicza Węgier [z 2011 r., uzup. o Postanowienia przejściowe z 30 XII 2011 r.] wyd. 2012

Włoch [z 1947 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 V 2003 r.] wyd. 2004

Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, wyd. 2010

Teksty konstytucji państw członkowskich UE, według stanu prawnego na 1 lipca 2011 r., ukazały się w tomie „Konstytucje państw Unii Europejskiej”, pod red. W. Staśkiewicza, Warszawa 2011.